

UCHWAŁA Nr XXI/261/2021
Rady Miejskiej w Suszu
z dnia 20 maja 2021 r.

**w sprawie przyjęcia „Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Susz
na lata 2021-2029”**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2020r. , poz. 713 ze zm.¹), art. 17 ust 1. ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. j. Dz.U. z 2020r. , poz. 1876 ze zm. ²) Rada Miejska w Suszu uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Strategię rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Susz na lata 2021-2029”, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Susza.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

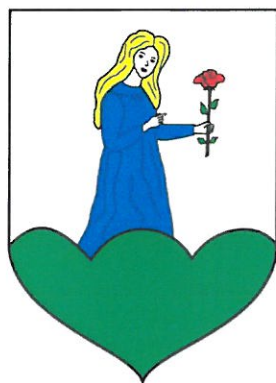
PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

¹Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2020 r. poz. 1318

²Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2020 r., poz. 2369

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY SUSZ NA LATA 2021-2029

SUSZ 2021

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

Spis treści

Wstęp.....	3
1. Metodologia opracowania Strategii	4
2. Kontekst prawny, strategiczny i programowy wdrażania Strategii	6
2.1. Najważniejsze akty prawne	6
2.2. Uwarunkowania strategiczne i programowe	7
3. Diagnoza sytuacji społeczno-ekonomicznej Gminy Susz	12
3.1. Położenie	12
3.2. Demografia	13
3.3. Lokalna gospodarka	14
3.4. Zasoby mieszkaniowe	16
3.5. Problemy społeczne w ujęciu statystyk pomocy społecznej	17
4. Zasoby instytucjonalne i organizacyjne lokalnej polityki społecznej	19
4.1. Lokalny system pomocy i wsparcia	19
4.2. Oświata i wychowanie	21
4.3. Kultura i sport	22
4.4. Opieka zdrowotna	23
4.5. Bezpieczeństwo publiczne	24
4.6. Ekonomia społeczna	25
5. Główne wyzwania lokalnej polityki społecznej	29
5.1. Starzenie się społeczeństwa	29
5.2. Niepełnosprawność i choroby	31
5.3. Funkcjonowanie rodzin z dziećmi	33
5.4. Przemoc w rodzinie	35
5.5. Ubóstwo, bezrobocie i bierność zawodowa	36
5.6. Uzależnienia	39
6. Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią	41
7. Cele i kierunki działań	45
8. Sposób realizacji Strategii	51
8.1. Ramy organizacyjne	51
8.2. Monitoring Strategii	51
9. Źródła finansowania	54
Wykaz skrótów	56
Spis tabel	57
Spis wykresów	57

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

Wstęp

Strategia rozwiązywania problemów społecznych stanowi wyraz lokalnej polityki społecznej. W szerokim znaczeniu jest to działalność zmierzająca do poprawiania standardów życia wszystkich mieszkańców wspólnoty samorządowej, a nie tylko osób i grup zagrożonych bądź dotkniętych wykluczeniem społecznym ze względu na bariery i trudności życiowe oraz ograniczone możliwości i utrudniony dostęp do usług społecznych. Tak rozumiana polityka społeczna obejmuje zagadnienia z dziedziny zatrudnienia, edukacji, kultury, wypoczynku, ochrony zdrowia oraz zabezpieczenia potrzeb materialnych i mieszkaniowych. Jej odzwierciedlenie stanowi *Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Susz na lata 2021-2029*, która, choć umiejscowiona ściśle w zadaniach i kompetencjach samorządu gminy, odnosi się do różnych aspektów funkcjonowania społeczności lokalnej.

Opracowanie strategii jest obligatoryjnym zadaniem każdej gminy. Niniejszy dokument został przygotowany z uwagi na wygasanie okresu obowiązywania *Strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Susz na lata 2014-2020*. Jakkolwiek planowanie strategiczne zwykle jest obarczone trudnościami oraz ryzykiem związanym ze zmiennością i dynamiką zjawisk oraz procesów społecznych, to niniejszy dokument był opracowywany w warunkach szczególnych – z uwagi na sytuację, której na tak dużą skalę nasze społeczeństwo wcześniej nie doświadczyło. Ogłoszony w marcu 2020 r. stan epidemii koronawirusa wiązał się z ograniczeniem działalności gospodarczej, zmniejszeniem zakresu lub wyłączeniem funkcjonowania instytucji i zakładów pracy oraz izolacją społeczną. Po niespełna dwóch miesiącach rząd podjął decyzję o stopniowym wycofywaniu restrykcji, jednak okres izolacji i zamrożenia gospodarki był na tyle długi, by spowodować zamknięcie niektórych zakładów pracy, zwolnienia pracowników, zmniejszenie produkcji i zakresu działalności. Zaś druga, jesienna fala epidemii koronawirusa spowodowała przywrócenie przez rząd części ograniczeń i utrudnień w działaniu firm oraz organizowaniu spotkań i zgromadzeń publicznych.

Trudno dziś prognozować skutki izolacji rodzin, pogłębienia wewnętrznych problemów z uwagi na pozostawanie w domach oraz pogorszenie sytuacji zawodowej i społecznej. Z tego względu strategia opracowywana w warunkach dużej niepewności, oparta została na danych, informacjach i prognozach dostępnych w okresie jej przygotowywania, natomiast pozwala na elastyczność działania oraz dokonanie modyfikacji w przypadku, gdy sytuacja ulegnie zmianie lub okaże się nieprzystająca do prognoz.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

1. Metodologia opracowania Strategii

Proces tworzenia *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Susz na lata 2021-2029* został oparty o Metodę Aktywnego Planowania Strategicznego (MAPS)¹. Zakłada ona, że wiedza i informacje niezbędne do opracowania dokumentów planistycznych są w dużej mierze nieskoordynowane oraz rozproszone w różnych instytucjach i organizacjach oraz umysłach ekspertów. Kluczowym wyzwaniem dla organizatora procesu stało się zatem skuteczne włączenie do prac instytucji oraz osób posiadających wiedzę i doświadczenie ważne z punktu widzenia analizowanych zagadnień.

Podstawą planowania strategicznego w jednostce samorządu terytorialnego jest zawsze diagnoza, która jako rodzaj badania ma na celu:

- 1) identyfikację, opis oraz wyjaśnienie zjawisk i procesów w określonej sferze, np. społecznej, gospodarczej, organizacyjnej, finansowej (cel poznawczy);
- 2) opracowanie wniosków oraz wskazówek, na podstawie których będzie możliwe zaplanowanie działań zmierzających do wprowadzenia porządných zmian w tej sferze (cel praktyczny).

Diagnoza aktualnej sytuacji społecznej uwzględnia czynniki determinujące warunki i jakość życia ludności, a także zewnętrzne objawy i przyczyny dominujących problemów – w ujęciu zarówno statycznym jak i dynamicznym, opisującym obserwowalne tendencje przynajmniej na przestrzeni ostatnich 3-5 lat. Tak rozumiana diagnoza opiera się nie tylko na obiektywnych, ilościowych źródłach danych, ale również na bardziej subiektywnych, lecz jakościowych podstawach, czyli opiniach i spostrzeżeniach lokalnych liderów oraz osób profesjonalnie zajmujących się polityką społeczną.

Wśród głównych źródeł danych, wykorzystanych do opracowania diagnozy sytuacji społecznej, należy wskazać Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Oceny Zasobów Pomocy Społecznej i sprawozdania MPRI-PS-03 sporządzane przez gminę; sprawozdania z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Suszu, Raporty o stanie Gminy Susz, sprawozdania z realizacji programu współpracy z organizacjami, dane i sprawozdania Powiatowego Urzędu Pracy w Ławie, a także inne informacje, pochodzące m.in. ze stron internetowych.

Nieodzowny aspekt planowania strategicznego w samorządzie terytorialnym stanowi aktywny udział przedstawicieli instytucji publicznych oraz organizacji obywatelskich działających w sferze rynku pracy, edukacji, ochrony zdrowia, bezpieczeństwa publicznego, a także wspierania rodzin oraz grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dzięki uczestnictwu szerokiej grupy podmiotów możliwe jest lepsze zdiagnozowanie sytuacji wyjściowej, jak również płynne i spójne przejście od problemów i potrzeb społecznych do założeń wdrożeniowych. Z tego względu został powołany Zespół ds. opracowania „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Susz na lata 2021-2029”, będący organem inicjatywnym, konsultacyjnym i opiniodawczym Burmistrza. Do zadań Zespołu należało podejmowanie wszelkich działań wspierających merytorycznie i organizacyjnie proces opracowania dokumentu.

Zarówno diagnoza sytuacji społecznej, jak i całościowe zredagowanie tekstu dokumentu zostało zlecone ekspertowi zewnętrznemu. Jednak stale aktywnie uczestniczyli w tym zadaniu pracownicy MGOPS w Suszu oraz Zespół.

¹ Więcej o metodzie MAPS: H. Gawroński, *Zarządzanie strategiczne w samorządach lokalnych*, Warszawa 2010, s. 176-178.

Dokument składa się z dwóch zasadniczych części: diagnozy sytuacji społecznej gminy oraz założeń programowych (wdrożeńiowych). Część diagnostyczna obejmuje podstawowe zagadnienia charakteryzujące Gminę Susz, w tym dotyczące procesów demograficznych, rynku pracy, problemów społecznych, a także dostępności usług społecznych i aktywności mieszkańców. Część wdrożeniowa Strategii określa wizję projektowanych zmian oraz katalog niezbędnych kierunków działań, następnie zaś wskazówki, jak skutecznie zarządzać realizacją Strategii.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Błonkowski

2. Kontekst prawny, strategiczny i programowy wdrażania Strategii

2.1. Najważniejsze akty prawne

Podstawą ustroju Polski jest ustawa zasadnicza, czyli Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. W preambule Konstytucji zostały określone fundamentalne wartości, które decydują o harmonijnym funkcjonowaniu bytu państwowego: poszanowanie wolności i sprawiedliwości, współdziałanie władz, dialog społeczny oraz zasada pomocniczości (subsydiarności) umacniająca uprawnienia obywateli i ich wspólnot. Ponadto rozdział pierwszy Konstytucji RP wprowadza szereg zasad ustrojowych, wśród których należy wskazać w szczególności „demokratyczne państwo prawne, urzeczywistniające zasady sprawiedliwości społecznej” (art. 2 i 7 Konstytucji).

Kluczowym aktem prawnym o znaczeniu ustrojowym dla samorządu gminy jest *Ustawa z dnia 8 czerwca 1990 r. o samorządzie gminnym* (t.j. Dz. U. 2020 poz. 713). W oparciu o nią gminy działają po to, aby zaspokajać zbiorowe potrzeby zamieszkującej ich teren ludności. Posiadają kompetencje do realizacji zadań publicznych o charakterze lokalnym, natomiast do ich zadań należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty m.in. w zakresie ochrony zdrowia, pomocy społecznej, wspierania rodziny, edukacji publicznej, gminnego budownictwa mieszkaniowego, polityki prorodzinnej, bezpieczeństwa publicznego i kultury.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych opracowywana jest na podstawie *Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej* (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1876). W świetle art. 17 ust. 1 pkt 1 tejże ustawy, jest to zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym. W jego ramach należy szczególnie uwzględnić programy pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz inne, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Ustawa precyzuje ponadto, w art. 16b pkt 2, elementy, które musi zawierać strategia. Są to:

- 1) diagnoza sytuacji społecznej,
- 2) prognoza zmian w okresie objętym strategią,
- 3) określenie celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii i jej ram finansowych, a także wskaźników realizacji działań.

Obszar lokalnej polityki społecznej kształtują również inne akty normatywne w randze ustawy, wśród których należy wymienić następujące:

- *Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (t.j. Dz. U. 2020 poz. 713);
- *Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (t.j. Dz. U. 2020 poz. 821);
- *Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (Dz. U. 2020 poz. 218);
- *Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi* (t.j. Dz. U. 2019 poz. 2277);
- *Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii* (t.j. Dz. U. 2019 poz. 852);
- *Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego* (t.j. Dz. U. 2020 poz. 685);
- *Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1057);
- *Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym* (t.j. Dz. U. 2020 poz. 176);

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (t.j. Dz. U. 2018 poz. 1205);
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1409);
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. 2020 poz. 426);
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. 2020 poz. 111);
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. 2019 poz. 2133);
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. 2020 poz. 808);
- Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (t.j. Dz. U. 2019 poz. 2407).
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (t.j. Dz. U. 2019 poz. 473).
- Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1297).
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1398).
- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. 2020 poz. 266).
- Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (t.j. Dz. U. 2019 poz. 1390).

Realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych odbywa się na podstawie przepisów wskazanych wyżej ustaw, które regulują obowiązki organów gminy, sposób realizacji zadań własnych, jak również określają katalog dostępnych narzędzi.

2.2. Uwarunkowania strategiczne i programowe

Uwarunkowania strategiczne i programowe lokalnej polityki społecznej znajdują swoje źródła w dokumentach strategicznych różnych szczebli: międzynarodowego, europejskiego, krajowego, regionalnego oraz lokalnego. Stanowią one kierunkowe wytyczne dla działań jednostek samorządu terytorialnego, zapewniając spójność działań i realizację nadrzędnych celów polityki poszczególnych szczebli, od których zależy przede wszystkim celowość i efektywność działań, a także możliwość pozyskiwania publicznych pieniędzy na ich realizację. Na szczeblu międzynarodowym należy zwrócić uwagę w szczególności na Agendę na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030, przyjętą w dniu 25 września 2015 roku przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych. Stanowi ona plan transformacji w dziedzinach o kluczowym znaczeniu dla ludzkości, tj.: ludzie, planeta, dobrobyt, pokój i partnerstwo, mając na celu wyeliminowanie ubóstwa i głodu, ochronę planety przed degradacją oraz podejmowanie pilnych działań w zakresie zmian klimatu; zapewnienie wszystkim ludziom możliwości korzystania z dobrodziejstw dostatniego i satysfakcjonującego życia oraz to, aby postęp gospodarczy, społeczny i technologiczny przebiegał w zgodzie z naturą; wspieranie pokojowego, sprawiedliwego i inkluzywnego społeczeństwa, wolnego od lęku i przemocy oraz mobilizowanie środków do wdrożenia Agendy 2030 przy udziale wszystkich krajów, interesariuszy i obywateli. W ramach Agendy określono 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Błonski

Z punktu widzenia polityki społecznej istotne są cele odnoszące się do eliminacji ubóstwa i głodu, zapewnienia wszystkim ludziom zdrowego życia oraz edukację wysokiej jakości, osiągnięcia równości płci, uczynienia miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi i stabilnymi, a także budowy na wszystkich szczeblach skutecznych i odpowiedzialnych instytucji, sprzyjających włączeniu społecznemu.

Wiodącą siłą, która doprowadziła do przyjęcia Agendy 2030 była Unia Europejska. Obecnie na jej szczeblu trwa debata nad strategią działań w kierunku zrównoważonej Europy. Europa 2030 będzie stanowić odpowiedź na pilne wyzwania stanowiące zagrożenie dla społeczeństwa, dobrobytu gospodarczego i środowiska naturalnego. Nowa forma trwałego rozwoju gospodarczego ma opierać się na gospodarce obiegu zamkniętego, zrównoważonej produkcji żywności „od pola do stołu”, stosowaniu odnawialnych źródeł energii oraz zagwarantowaniu przemiany sprawiedliwej ze społecznego punktu widzenia – priorytetem muszą pozostać inwestycje społeczne w obszarach edukacji, opieki zdrowotnej i długoterminowej, włączenia społecznego, praw mniejszości, równouprawnienia płci i rozwoju obszarów wiejskich. Działania te są nieodzowne, by wyeliminować ubóstwo, a także zapewnić następnym pokoleniom bezpieczne i zdrowe życie.

Na szczeblu krajowym istotne znaczenie ma *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności*. Główny cel tego dokumentu stanowi poprawa jakości życia Polaków. Jego osiągnięcie będzie możliwe dzięki podjęciu działań w trzech obszarach: konkurencyjności i innowacyjności; równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski oraz efektywności i sprawności państwa. W 2017 roku Rada Ministrów przyjęła także *Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* stanowiącą aktualizację *Strategii Rozwoju Kraju 2020*. Strategia określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym oraz przestrzennym, przedstawiając nowy model rozwoju, tj. rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Jej główny cel stanowi „Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”. Jest on realizowany poprzez cele szczegółowe, takie jak:

- I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną (obszary: Reindustrializacja, Rozwój innowacyjnych firm, Małe i średnie przedsiębiorstwa, Kapitał dla rozwoju, Ekspansja zagraniczna);
- II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (obszary: Spójność społeczna, Rozwój zrównoważony terytorialnie);
- III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu (obszary: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce, Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem, E-państwo, Finanse publiczne, Efektywność wykorzystania środków UE).

Należy również zwrócić uwagę *Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej* (KPRES). Jego cel główny brzmi „Do roku 2023 podmioty ekonomii społecznej i solidarnej będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostarczycielami usług użyteczności publicznej i realizatorami zadań z zakresu rozwoju lokalnego”. Będzie on realizowany poprzez cele szczegółowe:

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

- 1) Wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej z samorządem terytorialnym w realizacji usług społecznych użyteczności publicznej oraz zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego.
- 2) Zwiększenie liczby wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- 3) Zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej na rynku.
- 4) Upowszechnienie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej i solidarnej.

W świetle KPRES uwolnienie potencjału sektora ekonomii społecznej i solidarnej wymaga podjęcia skoordynowanych działań, dzięki którym rozwijać się będą cechy podmiotów działających w sektorze, takie jak zdolność do aktywizacji i reintegracji traktowanych podmiotowo osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; koncentracja na potrzebach społeczności lokalnych oraz bazowanie na ich zasobach; działania na rzecz dobra wspólnego przez m.in. realizację zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego; a także samodzielność, samopomoc i samowystarczalność. Aspekty te są ważne i w związku z tym niejednokrotnie przywoływane również w strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Istotna jest również implementacja na szczeblu gminnym rozwiązań przewidywanych w ramach *Programu rządowego Dostępność Plus 2018-2025*, ustanowionego Uchwałą nr 102/2018 Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2018 r. Jego główny cel stanowi poprawa dostępności przestrzeni publicznej, produktów i usług w głównych obszarach wsparcia takich jak architektura, transport, edukacja, służba zdrowia, cyfryzacja i usługi. Dostępność dotyczy w szczególności osób na wózkach inwalidzkich, poruszających się o kulach, o ograniczonej możliwości poruszania się; osób niewidomych i słabo widzących, osób głuchych i słabo słyszących, osób głuchoniewidomych, osób z niepełnosprawnościami psychicznymi i intelektualnymi, osób starszych i osłabionych chorobami, kobiet w ciąży, osób z małymi dziećmi, w tym z wózkami dziecięcymi, osób mających trudności w komunikowaniu się z otoczeniem (także z rozumieniem języka pisanego albo mówionego) oraz osób o nietypowym wzroście (w tym również dzieci).

W obszarze polityki senioralnej na uwagę zasługuje *Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – uczestnictwo – solidarność*, przyjęta Uchwałą nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r. Cel polityki społecznej wobec osób starszych stanowi podnoszenie jakości życia seniorów poprzez umożliwienie im pozostawania jak najdłużej samodzielnymi i aktywnymi oraz zapewnienie bezpieczeństwa. Obszary dotyczące ogółu osób starszych to m.in. kształtowanie pozytywnego postrzegania starości w społeczeństwie, uczestnictwo w życiu społecznym, tworzenie warunków umożliwiających wykorzystanie potencjału osób starszych jako aktywnych uczestników życia gospodarczego i rynku pracy, profilaktyka chorób, promocja zdrowia, zwiększanie bezpieczeństwa fizycznego, tworzenie warunków do solidarności i integracji międzypokoleniowej, a także działania na rzecz edukacji dla starości (kadry opiekuńcze i medyczne), do starości (całe społeczeństwo), przez starość (od najmłodszego pokolenia) oraz edukacja w starości (osoby starsze). Obszary uwzględniające działania wobec niesamodzielnymi osób starszych to w szczególności ułatwienie dostępu do usług wzmacniających samodzielność oraz dostosowanie środowiska zamieszkania do możliwości funkcjonalnych niesamodzielnymi osób starszych, zapewnienie optymalnego dostępu do usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych i opiekuńczo-pielęgnacyjnych, a także system wsparcia nieformalnych opiekunów niesamodzielnymi osób starszych przez instytucje publiczne.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

Rok 2020 jest ostatnim rokiem obowiązywania takich dokumentów jak *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego* (w skrócie: SRKL) oraz, będący jej dokumentem realizacyjnym, *Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Nowy wymiar aktywnej integracji* (KPPUiWS). Założenia tych dokumentów są jednak nadal aktualne, dlatego warto je przywołać.

Głównym celem SRKL jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Wyznaczono również pięć celów szczegółowych, takich jak:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Główny cel działań zaplanowanych w KPPUiWS stanowi trwałe zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 1,5 mln osób oraz wzrost spójności społecznej. Z punktu widzenia strategii rozwiązywania problemów społecznych, istotne znaczenie mają priorytetowe kierunki działań, takie jak przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży, zapewnienie spójności działań edukacyjnych, społecznych i zawodowych na rzecz dzieci i młodzieży, aktywna integracja w społeczności lokalnej, bezpieczeństwo i aktywność osób starszych, zapobieganie niepewności mieszkaniowej i przeciwdziałanie bezdomności oraz zarządzanie i zmiany strukturalne systemu integracji społecznej.

Na szczeblu wojewódzkim głównym dokumentem strategicznym jest *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Warmińsko-Mazurskie 2030*, przyjęta w dniu 18 lutego 2020 roku do realizacji przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Jej główny cel stanowi spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy, natomiast cele strategiczne to kompetencje przyszłości, inteligentna produktywność, kreatywna aktywność i mocne fundamenty. Wskazywane w niej kierunki działań ściśle wiążące się z polityką społeczną przewidują m.in.

- wspieranie rozwoju inicjatyw służących włączaniu społecznemu, budowaniu więzi społecznych w regionie, w tym międzypokoleniowych (szczególnie angażujące osoby starsze, młodzież, osoby z niepełnosprawnościami, mniejszości narodowe, rodziny nieaktywne mieszkające w małych społecznościach lokalnych);
- rozwój „banków inicjatyw” oraz platform wymiany dobrych praktyk wspierających integrację społeczną;
- wspieranie rozwoju infrastruktury sprzyjającej aktywizacji społecznej i pracy z rodziną, a także infrastruktury kultury, sportowej, rekreacyjnej, edukacyjnej (ośrodki wychowania przedszkolnego, szkoły, obszary edukacji ekologicznej) oraz zapewniającej opiekę nad dziećmi do lat 3;
- realizację zintegrowanych programów aktywizacji i integracji (w tym bezrobotnych, bezdomnych i osób z niepełnosprawnościami, dzieci i młodzieży ze środowisk najuboższych zagrożonych dziedziczeniem ubóstwa, osób starszych, mniejszości narodowych);

- profilaktykę zdrowotną, realizację programów zdrowotnych oraz promocję zdrowego stylu życia.

W województwie warmińsko-mazurskim rok 2020 stanowi końcowy rok obowiązywania kluczowych dokumentów, określających cele i zadania samorządów, instytucji pomocy społecznej, służb zatrudnienia oraz podmiotów niepublicznych w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Z tego względu, niecelowe byłoby omawianie wojewódzkiej strategii polityki społecznej czy programów w zakresie wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych, rozwoju ekonomii społecznej i przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Do 2022 roku obowiązuje natomiast *Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022*.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych powinna uwzględniać założenia głównych dokumentów strategicznych powiatu i gminy w zakresie polityki społecznej. Rok 2020 to jednak rok końcowy obowiązywania *Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie Iławskim, na lata 2015-2020*, dlatego przywoływanie jej celów również może być niecelowe.

Kluczowym dokumentem strategicznym gminy jest natomiast *Strategia rozwoju Gminy Susz na lata 2015-2025*. Dążenie strategiczne zostało w niej wyrażone następująco: *Gmina Susz atrakcyjnym miejscem zamieszkania ukierunkowanym na rozwój zrównoważonego rolnictwa i turystyki, sprzyjającym rozwojowi przedsiębiorczości i edukacji, gdzie mieszkańcy i turyści mogą aktywnie i spokojnie spędzać wolny czas*. Realizowane jest ono w obszarach takich jak: Infrastruktura techniczna, Turystyka, Przedsiębiorczość, Rolnictwo oraz Oświata i kultura.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

3. Diagnoza sytuacji społeczno-ekonomicznej Gminy Susz

3.1. Położenie

Gmina Susz to gmina miejsko-wiejska położona na zachodnim krańcu powiatu iławskiego i województwa warmińsko-mazurskiego. Graniczy z pięcioma gminami, tj. gminą Kiszewice, gminą Zalewo, gminą wiejską Iława (powiat iławski), gminą Stary Dzierżgoń (powiat sztumski) oraz gminą Prabuty (powiat kwidzyński).

Rysunek 1. Mapa Gminy Susz

ŹRÓDŁO: [HTTP://WWW.SUSZ.PL/PL/CONTENT/O-GMINIE](http://www.susz.pl/pl/content/o-gminie)

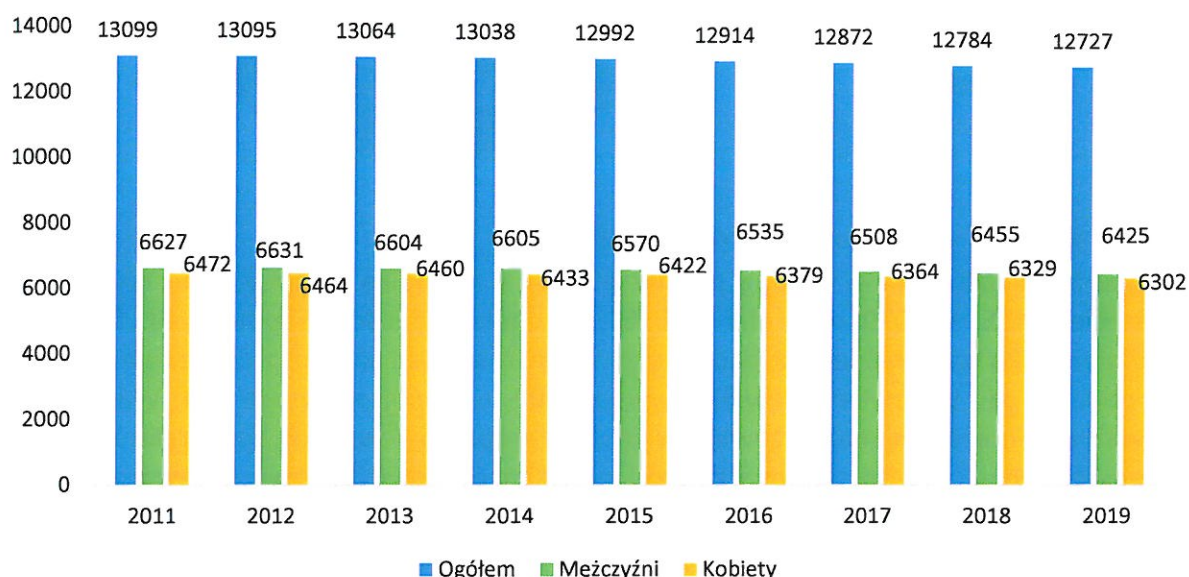
Powierzchnia Gminy Susz wynosi 259 km², czyli 18,7% powierzchni powiatu iławskiego oraz 1,1% obszaru województwa. Ponad 97,4% stanowiły obszary wiejskie gminy, a 2,6% miasto Susz, będące jej ośrodkiem administracyjnym. Średnia gęstość zaludnienia w gminie w 2019 roku kształtowała się na poziomie 49 osób/km², co oznacza, że była niższa niż w całym powiecie iławskim (67 osób/km²) i w województwie warmińsko-mazurskim (59 osób/km²).

Gmina Susz posiada korzystne położenie komunikacyjne. Odległość do Olsztyna, tj. stolicy województwa wynosi 100 km, podobnie jak do Gdańska, gdzie położone jest najbliższe lotnisko. Odległość do Iławy, czyli miasta powiatowego to 22 km. Przez gminę przebiegają drogi z Iławy w kierunku Malborka i Elbląga, Sztumu, Kwidzyna i Grudziądza, a także linia kolejowa 2-torowa z kierunku Warszawa-Gdynia.

3.2. Demografia

W świetle danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2019 roku Gminę Susz faktycznie zamieszkiwało 12 727 osób, w tym 7 160 osób (56,3%) na terenach wiejskich i 5 567 osób (43,7%) w samym Suszu. W perspektywie ostatnich dziewięciu lat liczba ludności w gminie zmniejszyła się o 372 osoby, tj. o 2,8%. Spadek miał charakter systematyczny i w podobnym stopniu dotyczył kobiet i mężczyzn, wynosząc dla tych grup odpowiednio 2,6% i 3,0%. W nieco większym stopniu zmniejszyła się natomiast liczba mieszkańców miasta (o 3,5%), niż obszarów wiejskich (o 2,3%).

Wykres 1. Liczba ludności Gminy Susz w latach 2011-2019

ŹRÓDŁO: BANK DANYCH LOKALNYCH GŁÓWNEGO URZĘDU STATYSTYCZNEGO.

Na kierunek i natężenie zmian demograficznych w gminie wpływa z jednej strony kształtowanie się wartości przyrostu naturalnego czyli różnicy pomiędzy liczbą urodzeń a liczbą zgonów mieszkańców, a z drugiej strony wartości salda migracji, które określa czy więcej osób osiedliło się w gminie czy z niej wyjechało. W latach 2015-2017 przyrost naturalny w Gminie Susz przyjmował niewielkie wartości dodatnie, a od 2018 roku kształtuje się na ujemnym poziomie, co oznacza, że sam przyrost nie ma znaczącego wpływu na zmiany liczby ludności. Większe znaczenie mają migracje, ponieważ w analizowanym okresie różnica pomiędzy liczbą osób, które zameldowały się w gminie, a liczbą osób, które z niej wyjechały jest ujemna i przyjmuje dość duże wartości, wskazujące na coroczny ubytek ludności o około 90 osób, jedynie w 2019 roku wartość salda migracji spadła do -51.

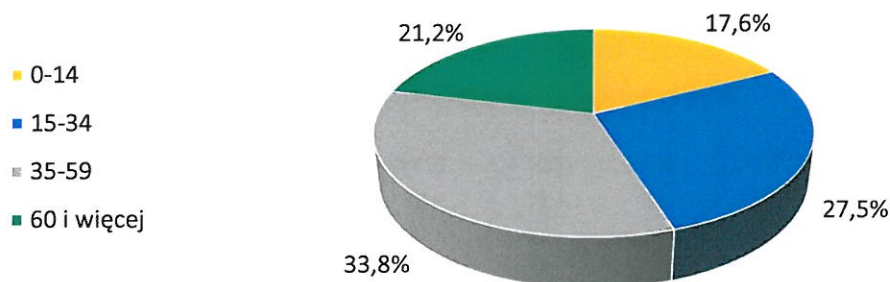
Tabela 1. Wybrane dane dotyczące zmian demograficznych w Gminie Susz w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Urodzenia żywe	119	128	130	139	126
Zgony	115	113	126	145	135
Przyrost naturalny	4	15	4	-6	-9
Saldo migracji ogółem	-	-97	-96	-91	-51

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

Analiza struktury wiekowej mieszkańców wskazuje na dość duże zróżnicowanie. W grudniu 2019 roku największy odsetek stanowiły tu osoby w przedziale wiekowym od 35 do 59 lat (33,8%), a w drugiej kolejności w wieku od 15 do 34 roku życia (27,5%). Mieszkańcy od 60 lat wzwyż to 21,2% ludności gminy, natomiast dzieci i młodzież do 14 roku życia – 17,6% ogółu.

Wykres 2. Ludność Gminy Susz według grup wiekowych (31.12.2019)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

Struktura ludności gminy według płci wskazuje na niewielką przewagę mężczyzn, którzy w liczbie 6 425 w 2019 roku stanowili 50,5% ogółu ludności. Współczynnik feminizacji, rozumiany jako liczba kobiet przypadających na 100 mężczyzn ukształtował się tu na poziomie 98, podczas gdy w powiecie iławskim wyniósł 102, a w województwie 104. Warto jednak zauważyć, że mężczyźni mają przewagę w niższych grupach wiekowych, do 59 roku życia, gdzie ich odsetek wynosi 51,8%, natomiast wśród mieszkańców od 60 lat wzwyż przeważają kobiety, stanowiąc 54,5% ogółu. Jest to związane przede wszystkim z tym, długość życia kobiet jest statystycznie większa niż mężczyzn. Wskazują na to m.in. dane dotyczące przeciętnego dalszego trwania życia. W ich świetle kobiety będące obecnie w wieku 30 lat mają przed sobą jeszcze 52,2 lata życia, natomiast mężczyźni 43,8 lat.

3.3. Lokalna gospodarka

System gospodarczy Gminy Susz opiera się w dużej mierze na trzech sektorach. Są to: drewno i meblarstwo, przemysł spożywczy oraz rolnictwo, które dają zatrudnienie istotnej części mieszkańców.

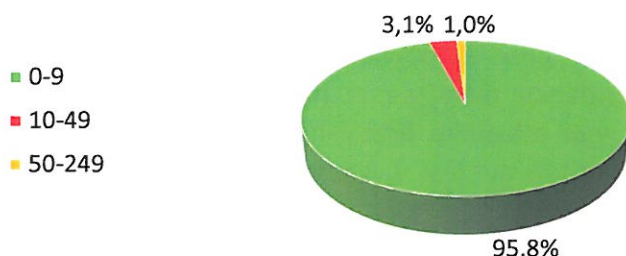
Na obszarze Gminy Susz w 2019 roku zarejestrowane były 864 podmioty gospodarki narodowej. W porównaniu do 2017 roku liczba ta wzrosła o 38, czyli o 4,6%, natomiast w odniesieniu do 2018 roku nastąpiło jej zwiększenie o 33 podmioty (o 4,0%). Podmioty zarejestrowane w Gminie Susz stanowiły 11,4% podmiotów na terenie powiatu iławskiego. Zdecydowana większość podmiotów funkcjonowała w sektorze prywatnym – w 2019 roku stanowiły one 94,9% ogółu. Na każdy 1000 mieszkańców gminy w tym czasie przypadało 68 podmiotów, natomiast jeżeli weźmie się pod uwagę tylko ludność w wieku produkcyjnym, to na 1 000 osób przypadało 109,6 podmiotów. Wartości te wskazują na średnie nasycenie gminy podmiotami gospodarczymi, niższe w porównaniu do średniej wojewódzkiej. Dla przykładu w 2019 roku w województwie warmińsko-mazurskim wskaźnik podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1 000 ludności wynosił 93, czyli o 25 punktów więcej niż w gminie, natomiast liczba podmiotów na 1 000 ludności w wieku produkcyjnym kształtowała się na poziomie 151,4, tj. o 41,8 punktu wyższym niż w gminie.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

Spośród wszystkich podmiotów gospodarki narodowej funkcjonujących w 2019 roku na terenie Gminy Susz, aż 95,8% (828) to podmioty zatrudniające do 9 osób; 3,1% stanowiły firmy zatrudniające od 10 do 49 pracowników (27), a 1,0% – zakłady o liczbie zatrudnionych od 50 osób wzwyż (9). Warto również zauważyć, że prawie trzy czwarte podmiotów gospodarki narodowej (72,6%) w gminie stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Ich liczba, w porównaniu do 2017 roku, wzrosła o 51, tj. o 8,9%.

Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Susz według wielkości (31.12.2019)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

Zdecydowanie największa część podmiotów w Gminie Susz w 2019 roku funkcjonowała w sekcji G *Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle* – 196 podmiotów (22,7%) oraz w sekcji F *Budownictwo* – 176 podmiotów (20,4%). W dalszej kolejności należy wskazać sekcję C *Przetwórstwo przemysłowe* – 89 podmiotów (10,3%), sekcję L *Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości* – 77 podmiotów (8,9%), sekcje S i T *Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby* – 61 podmiotów (7,1%) oraz sekcję A *Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo* – 51 podmiotów (5,9%). W pozostałych sekcjach liczba podmiotów gospodarki narodowej była znacznie niższa.

Do najważniejszych firm, które funkcjonują na terenie Gminy Susz można zaliczyć następujące:

- Producent Drzwi „Barański” Sp. Jawna I. Barański i Z. Barański, Babięty Wielkie,
- Jagram-Pro S.A. Susz,
- Amex-Bączek Sp. z o.o., Falknowo,
- Grupa INCO S. A., Warszawa, oddział Susz,
- Agrolok Sp. z o.o. Golub Dobrzyń, oddział Susz,
- Bioelektra Group S. A., Warszawa, oddział Różanki,
- Novago Sp. z o. o. Warszawa, oddział Różanki,
- Spółdzielnia Mleczarska MLEKOVITA, Wysokie Mazowieckie, oddział Susz,
- Zakład Mięсны Kawscy Sp. Jawna, Różnowo,
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno Handlowo Usługowo „ROLMAX” Sp. z o.o., Susz,
- SBP Pasze Sp. z o. o., Susz,
- Jurkop s. c., Olbrachtówko,
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo Usługowe Wars Pol Sp. z o.o., Emilanowo,
- PPUH Jerzy Misiak, Radosław Świgoński Sp. Jawna, Susz,
- Ferma Piotrkowo, Sp. z o.o., Piotrkowo,
- Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe „KORA” sp. z o.o., Susz.

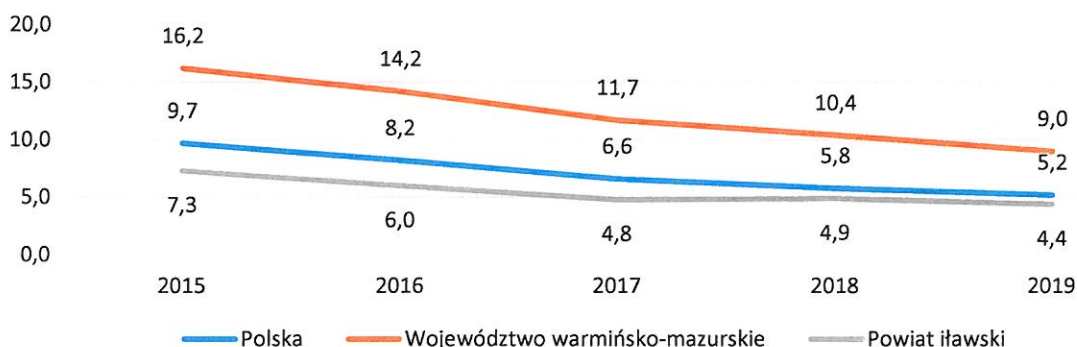
Jak już zostało wspomniane, jedną z ważnych gałęzi gospodarki w gminie jest rolnictwo. W 2019 roku funkcjonowały tu 504 gospodarstwa rolne, z których największą część stanowiły gospodarstwa od 1 do 4,99 ha (227; 45,0%), a w drugiej kolejności gospodarstwa od 5 do 19,99 ha (189; 37,5%). Ponad 4% gospodarstw w gminie ma powierzchnię ponad 100 ha. Hodowana

jest tu głównie trzoda chlewna – w 2019 roku pogłowie liczyło tu 11 430 sztuk, a w drugiej kolejności bydło (4 008 szt.).

O kondycji lokalnego rynku pracy świadczy również kształtowanie się liczby osób pracujących i bezrobotnych. W świetle danych GUS, w Gminie Susz w 2019 roku było 1 936 pracujących², co oznacza, że ich liczba wzrosła, w porównaniu do 2017 roku, o 83 osoby (tj. o 4,5%). Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Iławie wskazują natomiast, że w końcu 2019 roku zarejestrowane były 343 osoby bezrobotne z Gminy Susz, czyli o 75 osób (o 17,9%) mniej niż w analogicznym okresie 2017 roku.

W ostatnich latach bezrobocie w gminie i powiecie iławskim, podobnie jak w województwie i całym kraju, wykazywało tendencje malejące, co najlepiej obrazuje kształtowanie się stopy bezrobocia, czyli procentowego stosunku liczby ludności bezrobotnej do liczby ludności aktywnej zawodowo. Wskaźnik ten nie jest wyliczany na poziomie gminy, stąd porównanie dotyczy powiatu, województwa oraz kraju.

Wykres 4. Stopa bezrobocia w kraju, województwie i powiecie iławskim w latach 2015-2019 (w %)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

W grudniu 2019 roku stopa bezrobocia w powiecie iławskim wynosiła 4,4%, co oznacza, że była niższa niż w Polsce (o 0,8 punktu) i w województwie warmińsko-mazurskim (o 4,6 punktu). W perspektywie lat 2015-2019 zmniejszyła się w powiecie o 2,9 punktu, więc dynamika spadku była nieco mniejsza niż w kraju, gdzie wyniosła 4,5 punktu czy w województwie – 7,2 punktu. Jest to jednak zgodne z obserwowaną tendencją, zgodnie z którą w ostatnich latach bezrobocie rejestrowane w największym stopniu spadało na obszarach, na których było do tej pory największe.

3.4. Zasoby mieszkaniowe

Na jakość życia mieszkańców bezpośrednio wpływają ich warunki mieszkaniowe. W latach 2017-2019 liczba budynków mieszkalnych oraz mieszkań w Gminie Susz wzrosła. W 2019 roku w 1 808 budynkach znajdowało się 3 761 mieszkań, co oznacza wzrost w porównaniu do 2017 roku liczby budynków o 72 oraz liczby mieszkań o 33. Corocznie do użytku oddawanych jest po kilkanaście nowych mieszkań indywidualnych. Systematycznie poprawiają się również warunki mieszkaniowe mieszkańców gminy. W 2019 roku przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 68,8 m², co oznacza, że wzrosła w porównaniu do 2017 roku o 0,4 m². Na jedną osobę przypadało natomiast 20,3 m², czyli o 0,5 m² więcej.

² Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach.

Tabela 2. Wybrane dane dotyczące zasobów mieszkaniowych w Gminie Susz w latach 2017-2019

Wyszczególnienie	2017	2018	2019
Budynki mieszkalne	1 736	1 748	1 808
Mieszkania	3 728	3 742	3 761
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (m ²)	68,4	68,6	68,8
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	19,8	20,1	20,3
Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	3,45	3,42	3,38

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

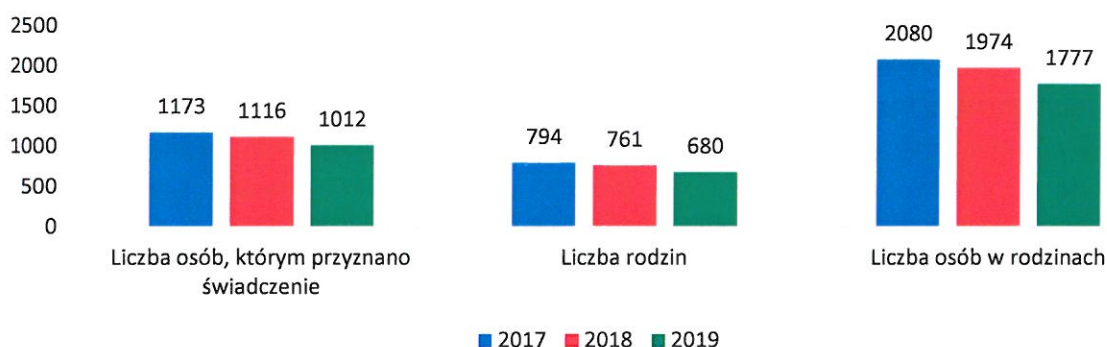
Istotnym zadaniem dla władz samorządu lokalnego jest zapewnienie odpowiednich warunków mieszkaniowych dla najuboższej ludności. W 2019 roku w zasobie Gminy Susz znajdowały się 284 mieszkania komunalne, w tym 7 mieszkań (lokalii) socjalnych. W porównaniu do 2017 roku ich liczba zmniejszyła się o 17, natomiast liczba lokali socjalnych pozostała na niezmiennym poziomie. W 2019 roku złożono 25 wniosków na mieszkanie komunalne w zasobie gminy, natomiast 11 osób oczekiwało na mieszkanie socjalne.

3.5. Problemy społeczne w ujęciu statystyk pomocy społecznej

Analizując sytuację społeczno-ekonomiczną Gminy Susz należy zwrócić uwagę na problemy społeczne, które dotyczą jej mieszkańców. Podstawowych danych w tym zakresie dostarczają statystyki MGOPS w Suszu.

W 2019 roku świadczenie z pomocy społecznej przyznane zostało 1 012 mieszkańcom Gminy Susz z 680 rodzin, w których funkcjonowało 1 777 osób. Liczby te zmniejszyły się w porównaniu do 2017 roku – świadczenia otrzymało o 161 osoby mniej, liczba rodzin spadła o 114, natomiast liczba osób w tych rodzinach zmniejszyła się o 303. Może to być z jednej strony efekt usamodzielniania się podopiecznych i ich odchodzenia z systemu pomocy społecznej dzięki np. podjęciu zatrudnienia lub otrzymaniu świadczeń emerytalno-rentowych, a z drugiej strony – zmiany dochodów podopiecznych wpływającą na zmniejszenie wysokości świadczeń lub utratę praw do zasiłku z powodu przekroczenia kryterium dochodowego, ze względu np. na otrzymanie wynagrodzenia za pracę. Ważne jest tu również świadczenie wychowawcze Rodzina 500+, które spowodowało, iż część rodzin rezygnuje ze wsparcia instytucji, ze względu na poprawę ich sytuacji finansowej.

Wykres 5. Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej w latach 2017-2019

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MGOPS W SUSZU.

Zgodnie z art. 7 ustawy o pomocy społecznej, pomoc ta udzielana jest osobom i rodzinom w szczególności z następujących powodów: ubóstwo; sieroctwo; bezdomność; bezrobocie; długotrwała lub ciężka choroba; niepełnosprawność; przemoc w rodzinie; potrzeba ochrony

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

ofiar handlu ludźmi; potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy w związku z tymi okolicznościami; trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; alkoholizm lub narkomania; zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa oraz klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Tabela 3. Powody przyznawania pomocy społecznej w Gminie Susz w 2019 roku

Wyszczególnienie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	445	1 180
Bezdomność	8	8
Potrzeba ochrony macierzyństwa	111	590
Bezrobocie	231	639
Niepełnosprawność	265	562
Długotrwała lub ciężka choroba	398	855
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	112	369
Alkoholizm	29	48
Narkomania	1	1
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	10	13
Zdarzenie losowe	4	11

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MGOPS W SUSZU.

Wśród głównych powodów udzielania pomocy społecznej przez MGOPS w Suszu w 2019 roku należy wskazać następujące:

- ⇒ ubóstwo – 445 rodzin (1 180 osób w rodzinie);
- ⇒ długotrwała lub ciężka choroba – 398 rodzin (855 osób);
- ⇒ niepełnosprawność – 265 rodzin (562 osoby);
- ⇒ bezrobocie – 231 rodzin (639 osób);
- ⇒ bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – 112 rodzin (369 osób);
- ⇒ potrzeba ochrony macierzyństwa – 111 rodzin (590 osób).

Pozostałe powody udzielania świadczeń pomocy społecznej w Gminie Susz występowały znacznie rzadziej lub wcale. W 2019 roku 29 rodzin (48 osób) korzystało ze wsparcia z tytułu alkoholizmu, 10 rodzin (13 osób) z powodu trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, 8 rodzin (8 osób) z powodu bezdomności, 4 rodzin (11 osób) ze względu na zdarzenie losowe, a jedna osoba z powodu narkomanii. Żadna rodzina nie korzystała z pomocy z tytułu sieroctwa, przemocy w rodzinie, sytuacji kryzysowej, klęski żywiołowej lub ekologicznej oraz potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi.

Podsumowując, w świetle powyższych informacji w 2019 roku 9,3% mieszkańców gminy korzystających z pomocy społecznej żyło w rodzinach dotkniętych ubóstwem, 6,7% zmagало się na co dzień z długotrwałą lub ciężką chorobą członka rodziny; 4,4% funkcjonowało w rodzinach, w których była osoba niepełnosprawna; 5,0% funkcjonowało w rodzinach dotkniętych bezrobociem, a 2,9% żyło w rodzinach mających problemy z realizacją funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Faktyczna skala powyższych problemów będzie jednak większa, ponieważ nadal pozostaje duża grupa mieszkańców, którzy sami próbują radzić sobie z trudnościami.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

4. Zasoby instytucjonalne i organizacyjne lokalnej polityki społecznej

4.1. Lokalny system pomocy i wsparcia

Instytucjonalny system pomocy społecznej organizowany jest na rzecz osób i rodzin, doświadczających trudnych sytuacji życiowych – szczególnie wtedy, gdy nie są one w stanie pokonać wyzwań i barier wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej to między innymi na samorządzie gminy spoczywa obowiązek zapewnienia realizacji zadań pomocy społecznej wobec jej mieszkańców. W świetle art. 15 tejże ustawy, pomoc społeczna polega przede wszystkim na:

- 1) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń,
- 2) pracy socjalnej,
- 3) prowadzeniu i rozwoju odpowiedniej infrastruktury socjalnej,
- 4) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- 5) realizacji zadań wynikających z rozeznanych potrzeb społecznych,
- 6) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

W zakresie pomocy społecznej gmina realizuje szereg zadań, zarówno własnych, jak i zleconych przez administrację rządową. Do tych pierwszych należą przede wszystkim zadania o charakterze obowiązkowym, takie jak m.in. udzielanie schronienia; zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym; przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych, okresowych i celowych; praca socjalna; organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania; prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych; dożywianie dzieci; sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym; kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu. Do zadań własnych gminy należy również przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze; prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki; opracowanie i realizacja projektów socjalnych; podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznanych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych; współpraca z PUP w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach oraz realizacji Programu Aktywizacja i Integracja.

Oprócz zadań własnych, gmina realizuje również zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, w szczególności takie jak organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi; prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi; realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia; wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki; przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną; a także przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Błonski

Istotne zadania gminy wynikają również z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w świetle której gmina ma obowiązek m.in. tworzenia oraz rozwoju systemu opieki nad dzieckiem oraz pracy z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, współfinansowania pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Jednostką realizującą zadania gminy w zakresie pomocy społecznej i wspierania rodziny jest Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Suszu, celem działania którego jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne możliwości, uprawnienia i zasoby, a więc podejmowanie takich działań, które zmierzają do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Ważny obszar aktywności MGOPS stanowi praca socjalna, czyli interdyscyplinarna działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi³. W 2019 roku pracą socjalną objęto łącznie 130 rodzin (283 osoby), przy czym wyłącznie pracą socjalną wsparto w tym czasie 27 rodzin (59 osób). Liczby te wskazują na wzrost zasięgu pracy socjalnej, ponieważ w porównaniu do 2017 roku liczba rodzin objętych pracą socjalną wzrosła o 49, a tych, które były wyłącznie nią obejmowane zwiększyła się o 19. MGOPS jest jednostką odpowiedzialną także za realizację zadań w obszarze wspierania rodziny oraz kreowanie lokalnej polityki społecznej i rozwój systemu pomocy dla rodzin doświadczających trudności opiekuńczo-wychowawczych, którym gmina ma obowiązek zapewnić wsparcie polegające m.in. na wzmocnieniu roli i funkcji rodziny, pomocy w integracji rodziny, przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny oraz rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych. Wsparcie jest realizowane głównie poprzez pracę socjalną i asystenturę rodzinną. W przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców jest ono kierowane do pieczy zastępczej, przy czym do zadań gminy należy współfinansowanie jego pobytu w pieczy.

Pomoc i wsparcie mieszkańcom Gminy Susz w zakresie uzależnień i przemocy w rodzinie zapewnia Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespół Interdyscyplinarny. Do zadań GKRPA należy m.in. podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego; przeprowadzanie rozmów motywacyjno-interwencyjnych z osobami mającymi problem z nadużywaniem alkoholu oraz członkami ich rodzin; współdziałanie z organizacjami pozarządowymi i społecznymi w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi; a także opiniowanie wniosków o wydanie zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych.

Zespół Interdyscyplinarny realizuje zadania gminy w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Celem jego działania jest m.in. pomoc osobom, rodzinom, grupom i środowiskom dysfunkcyjnym w przezwyciężaniu trudności; wspólne rozwiązywanie problemów, opracowywanie strategii działania, szukanie nowych możliwości pomocy; efektywne podejmowanie działań pomocowych i interwencyjnych w momencie zaistnienia problemu, jak również po jego zdiagnozowaniu i zidentyfikowaniu; współdziałanie z innymi podmiotami przy rozwiązywaniu problemu i przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie; rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym, a także dzielenie się wiedzą i doświadczeniem zawodowym oraz wymiana informacji.

³ Art. 6 pkt. 12 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

W ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Suszu prowadzony jest Punkt Konsultacyjno-Terapeutyczny, w którym mieszkańcy gminy mogą uzyskać wsparcie psychologiczne i terapeutyczne w przypadku zagrożenia lub wystąpienia problemu uzależnień.

W Suszu funkcjonuje Środowiskowy Dom Samopomocy prowadzony przez Stowarzyszenie Rozwoju. Jest to ośrodek dziennego pobytu dla osób, które ukończyły 18 rok życia, cierpiących z powodu zaburzeń psychicznych oraz osób niepełnosprawnych intelektualnie. Podstawowe cele jego działalności to podtrzymywanie i rozwijanie u tych osób umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia i funkcjonowania w społeczności lokalnej, a także organizacja dla nich wsparcia w środowisku społecznym, ze stron rodziny, grup, organizacji społecznych i instytucji. Placówka, w końcu 2019 roku, dysponowała 47 miejscami, przy czym w ciągu roku korzystało z nich łącznie 59 osób.

Mieszkańcy Gminy Susz mogą otrzymać wsparcie również w placówkach powiatowych, takich jak:

- Dom Pomocy Społecznej w Suszu dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, prowadzony przez Powiat Ławski, dysponujący (według stanu na 31 grudnia 2019 roku) 90 miejscami;
- Dom Pomocy Społecznej w Lubawie dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, dysponujący 37 miejscami, wraz z filią w Ławie dla osób przewlekle somatycznie chorych (58 miejsc), prowadzony przez Powiat Ławski;
- Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Ławie typu mieszanego – A – dla osób przewlekle psychicznie chorych; B – dla osób upośledzonych umysłowo; C – dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych, dysponujący 41 miejscami, prowadzony przez Powiat Ławski.

Jako uzupełnienie gminnego systemu pomocy i wsparcia należy wskazać również Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ławie, które realizuje zadania powiatu wynikające nie tylko z ustawy o pomocy społecznej, ale także m.in. z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (jako organizator i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej) oraz ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Zadania w obszarze aktywizacji zawodowej realizuje natomiast Powiatowy Urząd Pracy w Ławie i jego cztery filie: w Lubawie, Suszu, Kisielicach i Zalewie, poprzez m.in. udzielanie pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy, organizowanie i finansowanie usług i instrumentów rynku pracy, przyznawanie i wypłacanie zasiłków oraz innych świadczeń z tytułu bezrobocia, a także opracowywanie analiz i sprawozdań dotyczących rynku pracy.

4.2. Oświata i wychowanie

Zgodnie z art. 7 pkt 8 ustawy o samorządzie gminnym, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty w zakresie edukacji publicznej. Zadania oświatowe wynikają ponadto z postanowień ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty oraz z ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela. Gmina Susz jest podmiotem prowadzącym dla trzech szkół podstawowych z oddziałami przedszkolnymi, jednego przedszkola oraz żłobka. Są to:

- 1) Szkoła Podstawowa im. Gen. Józefa Bema w Suszu,
- 2) Szkoła Podstawowa im. Ziemi Suskiej w Babiętach Wielkich,
- 3) Szkoła Podstawowa w Jawtach Wielkich,

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Błonski

- 4) Przedszkole w Suszu,
- 5) Żłobek Samorządowy w Suszu.

W publicznych szkołach podstawowych w roku szkolnym 2019/2020 uczyło się 901 uczniów w tym 54 w oddziałach przedszkolnych. Do przedszkola uczęszczało 229 dzieci, natomiast w żłobek dysponuje 40 miejscami.

Na terenie gminy działają również niepubliczne placówki oświatowe, tj.:

- 1) Szkoła Podstawowa w Lubnowych,
- 2) Szkoła Podstawowa w Kamieńcu,
- 3) Szkoła Podstawowa w Piotrkowie.

W roku szkolnym 2019/2020 do szkół niepublicznych uczęszczało 204 uczniów, natomiast do przedszkola 34 dzieci.

Kształcenie młodzieży na poziomie szkoły średniej realizowane jest przez samorząd Powiatu Iławskiego, który jest jednostką prowadzącą kilkanaście szkół i placówek rozlokowanych w różnych jego częściach. Są to:

- 1) Zespół Szkół Ogólnokształcących im. Stefana Żeromskiego w Iławie wraz z Międzyszkolnym Ośrodkiem Sportowym w Iławie;
- 2) Zespół Szkół im. Bohaterów Września 1939 Roku w Iławie wraz z Powiatowym Młodzieżowym Domem Kultury w Iławie;
- 3) Zespół Szkół im. Konstytucji 3 Maja w Iławie wraz z Centrum Kształcenia Ustawicznego nr 2 w Iławie;
- 4) Zespół Szkół w Lubawie,
- 5) Zespół Szkół Rolniczych im. Heleny i Stanisława Sierakowskich w Kisielicach wraz ze Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym w Kisielicach;
- 6) Zespół Szkół im. Ireny Kosmowskiej w Suszu,
- 7) Zespół Placówek Szkolno-Wychowawczych w Iławie wraz ze Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym im. Janusza Korczaka oraz Szkolnym Schroniskiem Młodzieżowym;
- 8) Powiatowe Centrum Rozwoju Edukacji w Iławie wraz z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Iławie oraz Powiatową Biblioteką Pedagogiczną w Iławie;
- 9) Punkt Konsultacyjny Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Suszu;
- 10) Centrum Kształcenia Zawodowego Nr 1 w Iławie.

Podjęcie studiów wyższych wymaga wyjazdu do Iławy (funkcjonuje tu filia Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku) lub stolicy regionu – Olsztyna, bądź skorzystania z oferty innych uczelni w kraju. Obecnie jednak coraz częstsza staje się forma „kształcenia na odległość”, która pozwala zrealizować program studiów w formie zdalnej, na platformie e-learningowej lub w inny sposób, który nie wymaga wyjazdu do miasta, w którym usytuowana jest uczelnia.

4.3. Kultura i sport

Gmina Susz na mocy art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy o samorządzie gminnym, prowadzi działania z zakresu krzewienia kultury. Są one realizowane bezpośrednio przez Suski Ośrodek Kultury, którego zakres działania obejmuje działalność w zakresie upowszechniania kultury, a także nauki i sztuki z uwzględnieniem twórczości lokalnych artystów. Głównym celem działań

Ośrodka kultury jest pozyskiwanie i przygotowanie uczestników do aktywnego udziału w organizowanych imprezach i wydarzeniach kulturalnych.

Obszary działalności kulturalnej realizowanej przez Ośrodek to w:

- 1) prowadzenie różnych form edukacji kulturalnej i wychowania przez sztukę, a także ułatwianie kontaktu z kulturą i sztuką, przede wszystkim poprzez tworzenie ofert i warunków dla możliwości kulturalnego spędzenia czasu wolnego społeczności lokalnej,
- 2) tworzenie, gromadzenie i dokumentowanie dóbr kultury,
- 3) upowszechnianie nauki, kultury i sztuki,
- 4) integrowanie społeczności poprzez współtworzenie warunków do rozwijania lokalnych wartości miejscowego ruchu kulturalnego,
- 5) tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze i kontaktów ze sztuką oraz wspieranie amatorskiego uprawiania różnych form i dziedzin sztuki,
- 6) rozpoznawanie i rozwijanie zainteresowań oraz potrzeb kulturalnych i intelektualnych społeczności oraz tworzenie warunków zaspokajania tych potrzeb,
- 7) współpraca z organizacjami pozarządowymi o podobnych celach statutowych oraz innymi instytucjami kultury oraz placówkami oświatowymi.

Suski Ośrodek Kultury w Suszu w 2019 roku był organizatorem m.in. 17 koncertów, 8 wystaw, 3 przeglądów muzycznych, 27 turniejów i eliminacji do Mistrzostw Polski w gry planszowe, 2 konkursów recytatorskich, 8 tytułów filmowych oraz 2 spektakli teatralnych.

Instytucją kultury jest również Biblioteka Miejska w Suszu wraz z filiami w Redakach i Bałszycach. W 2019 roku Biblioteka w Suszu odnotowała 970 czytelników, którzy wypożyczyli łącznie 21 903 książki, w Redakach było 134 czytelników, a liczba wypożyczeń wyniosła 2 672, natomiast w Bałszycach 102 czytelników wypożyczyło łącznie 2 113 książek. W Bibliotece organizowane są spotkania autorskie, Dyskusyjny Klub Książki, a także warsztaty, szkolenia i inne zajęcia.

Warto również nadmienić, że w obszarze kultury na terenie gminy funkcjonuje Muzeum Regionalne w Suszu utworzone w 2019 roku przez Stowarzyszenie Historyczno-badawcze „Galea”. Do jego zadań należy m.in. gromadzenie, konserwowanie, udostępnianie i upowszechnianie zbiorów z zakresu historii, nauki, techniki użytkowej i techniki wojskowej, a także pokrewnych dziedzin, ze szczególnym uwzględnieniem zbiorów związanych z historią gminy i jej mieszkańców. W Suszu ma swoją siedzibę także Izba Historii Regionu, prowadzona przez Towarzystwo Miłośników Ziemi Suskiej. Gromadzone są w niej zabytki dotyczące historii miasta i regionu oraz jego mieszkańców.

Zadania w obszarze sportu realizowane są przez Centrum Sportu i Rekreacji w Suszu, dysponujące halą sportową, Orlikiem, boiskiem wielofunkcyjnym, boiskiem na ul. Leśnej oraz boiskami na obszarach wiejskich, a także boiskiem wielofunkcyjnym przy ul. Polnej, na którym odbywają się liczne zajęcia sportowe. Centrum organizuje cykliczne zajęcia kickboxingu, lekkoatletyki, tenisa stołowego, koszykówki, morsowania, aerobiku, piłki siatkowej, piłki halowej crossfitu oraz żeglarstwa, a także szereg wydarzeń sportowych i rekreacyjnych, takich jak ligi futsalu i siatkówki, turnieje, mistrzostwa w tenisie stołowym, biegi przełajowe i inne.

4.4. Opieka zdrowotna

Zasadniczym elementem opieki zdrowotnej w Polsce są obecnie lekarze pierwszego kontaktu, realizujący podstawową opieką zdrowotną (POZ). Zawiera się w niej leczenie oraz profilaktyka

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

chorób, rehabilitacja, orzekanie o stanie zdrowia, a także zapewnienie pacjentom opieki pielęgniarstwa środowiskowej oraz położnej. POZ może działać jako niepubliczny zakład opieki zdrowotnej (NZOZ) – firma prywatna; samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej (SPZOZ) – jednostka państwowa lub podległa jednostkom samorządu terytorialnego albo jako indywidualna lub grupowa praktyka lekarska. Ponadto, w krajowym systemie opieki zdrowotnej przewiduje się szereg innych rodzajów świadczeń, np. ambulatoryjną opiekę specjalistyczną, leczenie szpitalne oraz ratownictwo medyczne.

Ochroną zdrowia mieszkańców Gminy Susz zajmuje się Grupa Zdrowie Susz Sp. z o.o. w Suszu (choroby wewnętrzne, medycyna rodzinna, pediatria, stomatologia) oraz Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Zdrowia „Medyk” w Suszu (pediatria). W ramach POZ w 2019 roku mieszkańcom gminy udzielonych zostało 60 640 porad – o 609, tj. o 1% mniej niż w 2017 roku. Liczba porad lekarskich wyniosła natomiast 63 964, czyli o 6 065, tj. o 8,7% mniej niż w 2017 roku. W Suszu funkcjonuje ponadto Centrum Zarządzania Kryzysowego oraz Podstacja Pogotowia Ratunkowego.

Mieszkańcy gminy mogą korzystać również ze świadczeń medycznych dostępnych na terenie Iławy. Ważną instytucją, której misją jest zapewnienie mieszkańcom opieki zdrowotnej w zakresie hospitalizacji osób potrzebujących całodobowych lub całodziennych świadczeń medycznych, ambulatoryjnej specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz pomocy doraźnej dla wszystkich potrzebujących, jest Powiatowy Szpital im. Władysława Biegańskiego w Iławie. Szpital jest jednostką organizacyjną powiatu iławskiego, działa jako samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej, wykonując świadczenia zdrowotne w zakresie m.in. hospitalizacji osób potrzebujących całodobowych lub całodziennych świadczeń specjalistycznych; pomocy doraźnej w zakresie wypadku i urazu, nagłego zachorowania lub nagłego pogorszenia stanu zdrowia z zagrożeniem życia; ambulatoryjnej specjalistycznej opieki zdrowotnej; rehabilitacji; diagnostyki; opieki paliatywno-hospicyjnej oraz podstawowej opieki zdrowotnej i transportu sanitarnego.

Przy szpitalu powiatowym w Iławie funkcjonują poradnie specjalistyczne: Poradnia Preluksacyjna, Urologiczna, Alergologiczna, Poradnia Promocji Zdrowia, Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia, Poradnia Zdrowia Psychicznego, Logopedyczna, Otolaryngologiczna, Poradnia Urazowo-Ortopedyczna, Chirurgii Ogólnej, Ginekologiczno-Położnicza, Rehabilitacyjna, Poradnia Gruźlicy i Chorób Płuc, Neurologiczna oraz Poradnia Medycyny Paliatywnej.

4.5. Bezpieczeństwo publiczne

Na bezpieczeństwo publiczne wpływa ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, a także przed zjawiskami mogącymi zakłócić normalne funkcjonowanie obywateli, godzącymi w ogólnoprzyjęte normy postępowania⁴.

O stan bezpieczeństwa na terenie Gminy Susz dba Komenda Powiatowa Policji w Iławie i Komisariat Policji w Suszu. Teren gminy obsługuje trzech dzielnicowych, w tym jeden – teren miasta Susz, natomiast dwóch – obszary wiejskie gminy. W świetle danych Komisariatu Policji w Suszu w 2019 roku na terenie gminy stwierdzono 222 przestępstwa, co oznacza ich wzrost w porównaniu do 2017 roku o 97, tj. o 77,6%. Spośród nich jedną trzecią (33,3%) stwierdzono w siedmiu kategoriach przestępstw, najbardziej uciążliwych dla społeczeństwa, do których należą kradzieże, rozboje, bójki, uszkodzenia mienia oraz uszczerbek na zdrowiu.

⁴ encyklopedia.pwn.pl/haslo/3876790/bezpieczenstwo-publiczne.html.

W analizowanym okresie wzrosła liczba stwierdzonych przestępstw gospodarczych – z 8 do 21. Wykrywalność przestępstw utrzymuje się na poziomie zbliżonym do 2017 roku, ponieważ odnotowano wzrost jedynie o 0,1 punktu procentowego.

Komisariat Policji w Suszu w 2019 roku ujawnił 2 054 wykroczenia ogółem, w tym 1 067 wykroczeń drogowych i 987 wykroczeń porządkowych. Czynności wyjaśniające wszczęto w przypadku 288 wykroczeń. Funkcjonariusze przeprowadzili w tym czasie 1 814 interwencji oraz zatrzymali 76 nietrzeźwych kierujących.

Tabela 4. Wybrane dane dotyczące bezpieczeństwa w Gminie Susz

Wyszczególnienie	2017	2018	2019
Przestępstwa stwierdzone ogółem	125	194	222
Przestępstwa stwierdzone w 7 kategoriach (najbardziej uciążliwych dla społeczeństwa)	53	59	74
Stwierdzone przestępstwa gospodarcze	8	9	21
Wykrywalność przestępstw ogółem	78,3%	82,4%	78,4%

ŹRÓDŁO: KOMISARIAT POLICJI W SUSZU.

O stan bezpieczeństwa gminy dbają również inne służby powiatowe, w tym Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Iławie, Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Iławie, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Iławie oraz podległa mu Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, a także Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Iławie.

Ważnym elementem lokalnego systemu bezpieczeństwa są ochotnicze straże pożarne. Na terenie Gminy Susz działają 4 jednostki OSP, tj. OSP w Suszu (włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego), OSP w Jakubowie Kisielickim, OSP w Redakach i OSP w Babiętach Wielkich. W tych czterech jednostkach łącznie służy 82 strażaków. Działania OSP w latach 2017-2019 obrazuje poniższa tabela.

Tabela 5. Wykaz działań Ochotniczej Straży Pożarnej

Wyszczególnienie	2017	2018	2019
Pożary	39	64	62
Miejscowe zagrożenia	122	77	99
Fałszywe alarmy	10	9	12

ŹRÓDŁO: URZĄD MIEJSKI W SUSZU.

4.6. Ekonomia społeczna

W świetle dostępności usług społecznych istotna jest rola ekonomii społecznej, stanowiącej specyficzny przejaw aktywności mieszkańców. Definicja ES zawarta w *Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku* wskazuje, iż jest to „sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu”⁵.

Do sektora ekonomii społecznej zalicza się w szczególności organizacje pozarządowe, koła gospodyń wiejskich, spółdzielnie pracy oraz podmioty ekonomii solidarnej, tj. przedsiębiorstwa społeczne, spółdzielnie socjalne oraz spółdzielnie inwalidów i niewidomych,

⁵ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku uchwalony przez Radę Ministrów RP w dniu 31 stycznia 2019 r.

zakłady pracy chronionej, jednostki reintegracyjne aktywizujące osoby niepełnosprawne (Warsztaty Terapii Zajęciowej, Zakłady Aktywności Zawodowej) i jednostki reintegracyjne zatrudnienia socjalnego aktywizujące osoby wykluczone społecznie (Centra Integracji Społecznej i Kluby Integracji Społecznej).

Pod względem rozwoju lokalnego, kluczowym obszarem aktywności społeczeństwa, również w Gminie Susz, stało się zaangażowanie w dobrowolną działalność w ramach organizacji pozarządowych, będących przestrzenią nabywania różnych doświadczeń i umiejętności społecznych. Odbывające się w nich działania i kontakty wypełniają przestrzeń pomiędzy jednostką i społeczeństwem oraz pomiędzy obywatelem i państwem. Na terenie gminy w 2019 roku działało 35 organizacji, dla których główną siedzibą jest Gmina Susz. Były to:

- 1) Klub Sportowy „UNIA” w Suszu,
- 2) Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „MAGMA” w Suszu,
- 3) Ludowy Zespół Sportowy „IKADER” Redaki ,
- 4) Ognisko Miejskie TKKF w Suszu,
- 5) Szkolny Klub Sportowy „AMATOR” w Suszu,
- 6) Uczniowski Klub Sportowy „GROM” w Lubnowych,
- 7) Uczniowski Klub Sportowy „HERKULES” w Babiętach Wielkich,
- 8) Uczniowski Klub Sportowy „PROMYK” w Piotrkowie,
- 9) Uczniowski Klub Sportowy „Towarzystwo Rozwoju Sportu” Susz,
- 10) Warmińsko-Mazurski Związek Triathlonu w Suszu,
- 11) Klub Sportowy „Tęcza Kamieniec” w Kamieńcu,
- 12) Uczniowski Klub Sportowy „Orzeł” Ulnowo,
- 13) Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły w Piotrkowie,
- 14) Stowarzyszenie „Taka Szkoła”,
- 15) Stowarzyszenie na Rzecz Społ. Lokalnej Miasta i Gminy Susz „Arka”,
- 16) OSP Babięty Wielkie,
- 17) OSP Jakubowo Kisielickie,
- 18) OSP Redaki,
- 19) OSP Susz,
- 20) Stowarzyszenie Rozwoju i Przedsiębiorczości Ziemi Suskiej,
- 21) Towarzystwo Miłośników Ziemi Suskiej,
- 22) Stowarzyszenie Klub Europejski „EUROKŁOS”,
- 23) Stowarzyszenie na Rzecz Jeziora Suskiego,
- 24) 17 Suska Drużyna Harcerska,
- 25) 17 Suska Drużyna Wędrownicza,
- 26) Klub Sportowy „Dęby”,
- 27) Harcerski Klub Ratowniczy w Suszu,
- 28) 17 Gromada Zuchowa „Suskie Żabki”,
- 29) Stowarzyszenie „Trzecia Młodość”,
- 30) Stowarzyszenie „SENIOR”,
- 31) Stowarzyszenie Historyczno-Badawcze „Galea”,
- 32) Koło Gospodyń Wiejskich w Ulnowie,
- 33) Koło Gospodyń Wiejskich w Bałuszycach,
- 34) Koło Gospodyń Wiejskich w Piotrkowie,
- 35) Koło Gospodyń Wiejskich w Kamieńcu Gaudach.

Funkcjonują tu również koła i oddziały stowarzyszeń, których główna siedziba mieści się poza gminą, a także organizacje nie mające siedziby w gminie, a działające na jej obszarze tj.

- 1) Katolickie Stowarzyszenie CIVITAS CHRISTIANA Oddział Miejski w Suszu,
- 2) Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Zarząd Koła w Suszu,
- 3) Polski Związek Wędkarski Koło w Suszu,
- 4) Związek Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych Koło Miejsko-Gminne w Suszu,
- 5) Fundacja Rozwoju Warmii i Mazur.

Współpraca gminy z organizacjami odbywa się na podstawie rocznego *Programu współpracy Gminy Susz z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*. W 2020 roku jego głównym celem była poprawa jakości życia i pełniejsze zaspokajanie potrzeb społecznych mieszkańców gminy poprzez tworzenie warunków do rozwoju aktywności i samoorganizacji społeczności lokalnej, poprzez m.in. tworzenie warunków do wzmacniania istniejących organizacji pozarządowych, powstawania nowych organizacji i inicjatyw obywatelskich oraz rozwoju wolontariatu, wzmocnienie współpracy partnerów lokalnej polityki społecznej oraz kooperacji samorządu z sektorem społecznym, zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w realizacji zadań własnych oraz w kreowaniu polityki społecznej gminy, aktywizację społeczności lokalnej, wzmocnienie wsparcia dla inicjatyw mieszkańców i organizacji pozarządowych, budowanie społeczeństwa obywatelskiego oraz promocję Gminy Susz. Za priorytetowe obszary uznano następujące:

- 1) wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej;
- 2) działalność na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3, w zakresie określonym w pkt 1-32a;
- 3) promocja i organizacja wolontariatu;
- 4) działalność na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży;
- 5) ratownictwo i ochrona ludności;
- 6) działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym;
- 7) działalność na rzecz osób niepełnosprawnych;
- 8) działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych.

W 2019 roku na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe w Gminie Susz wydatkowano 318 388,99 zł, w 2018 roku było to 240 634,27 zł, a w 2017 roku 181 304,69 zł.

W obszarze ekonomii społecznej na terenie Gminy Susz funkcjonuje Warsztat Terapii Zajęciowej w Suszu prowadzony przez Stowarzyszenie Rozwoju i Przedsiębiorczości Ziemi Suskiej. WTZ jest placówką pobytu dziennego, w której prowadzona jest rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych intelektualnie lub fizycznie w stopniu umiarkowanym bądź znacznym. Do końca 2017 roku w zajęciach terapeutycznych w ramach WTZ uczestniczyło 35 osób niepełnosprawnych, natomiast od 2018 roku liczba ta wzrosła do 38. Działania rewalidacyjne obejmują w szczególności poprawę kondycji fizycznej i zaradności osobistej; kształtowanie samodzielności, odpowiedzialności, pracowitości i zdyscyplinowania; przygotowanie do życia w środowisku społecznym oraz naukę umiejętności pozwalających na podjęcie pracy zarobkowej. W WTZ funkcjonuje pracownia dziewiarska, ogrodnicza, plastyczna, stolarska, wikliniarska, komputerowa, pracownia gospodarstwa domowego oraz pracownia zaradności życiowej.

W 2013 roku został powołany Powiatowy Zespół ds. Ekonomii Społecznej w Powiecie Iławskim, który funkcjonuje do dziś. Teren powiatu iławskiego, więc również Gminy Susz, obejmują organizacje infrastrukturalne, czyli jednostki wspierające funkcjonowanie i rozwój podmiotów

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

ekonomii społecznej. Chodzi tu przede wszystkim o Inkubator Przedsiębiorczości Społecznej w Łławie – działający w strukturze Ośrodka Wspierania Inicjatyw Ekonomii Społecznej w Elblągu, prowadzonego przez Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych. Główne instrumenty wsparcia, którymi dysponuje OWIES, to: informacja (punkt informacyjny, spotkania, publikacje, newsletter, biblioteczka), edukacja (warsztaty, szkolenia, wizyty studyjne), animacja (spotkania, inicjatywy, lokalne partnerstwa), doradztwo (dla PES w zakresie marketingu, prawa, biznesu itp.), a ponadto wsparcie finansowe na tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych (dotacje, wsparcie pomostowe). Inkubator w Łławie świadczy usługi animacyjne i doradcze oraz udostępnia pomieszczenia dla usług realizowanych przez przedsiębiorstwa społeczne. OWIES prowadzi ponadto stronę internetową targes.pl, za pośrednictwem której odbywa się promocja produktów i usług oferowanych przez sektor ekonomii społecznej.

Ponadto w Łławie funkcjonuje Centrum Organizacji Pozarządowych w Łławie, które prowadzi działania informacyjno-szkoleniowe oraz oferuje bezpośrednią pomoc istniejącym organizacjom pozarządowym oraz osobom i grupom nieformalnym, które chcą działać w III sektorze, np. w zakresie opracowania statutu, wdrażania planów rozwoju, pisania wniosków o dotacje i granty. COP w Łławie prowadzony jest jako zadanie publiczne, dzięki wsparciu z budżetów powiatu i gmin. Od 2018 roku zadanie to realizuje Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych.

Obszar Gminy Susz objęty jest zasięgiem działania Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenia Łączy Nas Kanał Elbląski LGD w Elblągu. LGD prowadzi różnorodne działania animacyjne, szkolenia, targi, wydają publikacje itp. mające na celu aktywizację społeczności lokalnych, rozwój przedsiębiorczości, promocję terenów wiejskich. Głównymi adresatami działań są podmioty ekonomii społecznej, w szczególności organizacje pozarządowe.

PRZEWODNICZĄCY RADY
Stanisław Blonkowski

5. Główne wyzwania lokalnej polityki społecznej

5.1. Starzenie się społeczeństwa

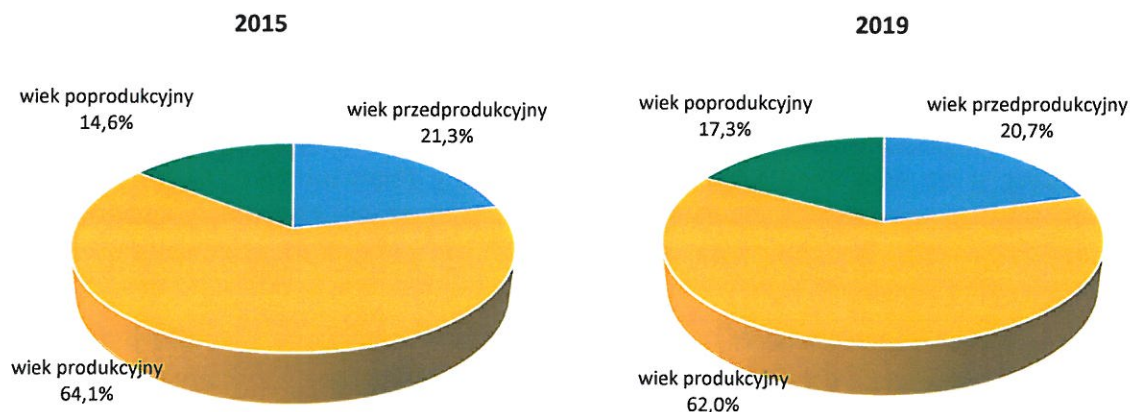
Jednym z aspektów koniecznych do uwzględnienia w ramach lokalnej polityki społecznej jest postępujące zjawisko „starzenia się” społeczeństwa. Dotyczy ono wielu państw na świecie. Według prognoz Organizacji Narodów Zjednoczonych do 2030 roku odsetek ludności Europy powyżej 65 roku życia wyniesie 23,8%. Pomimo iż w Polsce sytuacja na razie wygląda względnie dobrze w stosunku do innych krajów europejskich, to jednak w 2050 roku nasz kraj stanie się najprawdopodobniej jednym z krajów o najwyższym współczynniku starości, sięgającym ponad 30%. Należy przy tym uwzględnić rosnący udział grupy osób najstarszych, czyli od 80 lat wzwyż, który obecnie wynosi około 4% populacji Polski, ale w perspektywie najbliższych 30 lat wzrośnie do ok. 10%⁶.

Proces starzenia się społeczeństwa dotyczy także mieszkańców Gminy Susz. W latach 2015-2019 można tu zaobserwować:

- spadek odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym, a więc dzieci i młodzieży do 17 roku życia z 21,3% do 20,7%;
- spadek odsetka osób w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat) – z 64,1% do 62,0%;
- wzrost odsetka osób w poprodukcyjnym okresie życia (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety od 60 lat wzwyż) – z 14,6% do 17,3%.

Powyższe dane wskazują na to, że w perspektywie ostatnich 5 lat w strukturze mieszkańców gminy nastąpiły istotne zmiany. Obecnie jest o 2,7 punktu procentowego więcej osób w wieku emerytalnym i o 0,6 punktu mniej młodzieży do 17 roku życia. Jeśli taka tendencja i dynamika zmian będzie w najbliższych latach się utrzymywać, to za kolejne pięć lat już więcej niż jedna piąta mieszkańców gminy osiągnie wiek poprodukcyjny.

Wykres 6. Struktura mieszkańców według ekonomicznych grup wieku w latach 2015 i 2019

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

Zjawisko starzenia się społeczeństwa gminy potwierdzają również wartości wskaźników obciążenia demograficznego w latach 2015-2019. Wskazują one na to, że w 2019 roku na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 61,4 osób w wieku nieprodukcyjnym, w tym 28 osób w wieku poprodukcyjnym. Wartości te wzrosły w porównaniu do 2015 roku

⁶ <https://epale.ec.europa.eu/pl/blog/starzenie-sie-spolescenstw-problem-demograficzny-czy-wyzwanie-wspolczesnosci>

odpowiednio o 5,3 i 5,2 punktu. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi ukształtował się tu na poziomie 19,5, czyli o 3,4 punktu wyższym niż w 2015 roku, natomiast odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji gminy zwiększył się o 2,1 punktu.

Tabela 6. Współczynniki obciążenia demograficznego w Gminie Susz w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	56,1	57,4	58,1	59,5	61,4
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	22,8	24,2	25,1	26,4	28,0
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	16,1	17,2	17,9	18,5	19,5
Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	11,4	12,1	12,5	12,9	13,5

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

Kształtowanie się wartości wskazanych wyżej współczynników wskazują na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Należy zarazem zwrócić uwagę, że są na niższym poziomie i wykazują mniejszą dynamikę wzrostu niż odnotowywana w województwie warmińsko-mazurskim i powiecie iławskim. Dla przykładu współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi wynosił dla tych jednostek w 2019 roku odpowiednio 24,4 i 23,0 punkty, podczas gdy w gminie nie przekroczył 20 punktów. Odsetek osób w wieku od 65 lat wzwyż kształtował się na poziomie 16,6 i 15,6 punktu, natomiast na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 33,5 i 31,8 osób w wieku poprodukcyjnym.

Analiza statystyk pomocy społecznej wskazuje na to, że w Gminie Susz rośnie odsetek osób w poprodukcyjnym okresie życia, które korzystają ze wsparcia MGOPS. W 2019 roku świadczenie otrzymało 121 osób, które stanowiły 12,0% ogółu, podczas gdy w 2017 roku było to 96 osób, tj. 8,2% świadczeniobiorców. Okazuje się, że pomimo ogólnej tendencji, polegającej na zmniejszaniu się liczby osób korzystających z pomocy społecznej, liczba osób w wieku poprodukcyjnym w tej grupie rośnie, a tym samym zwiększa się ich odsetek.

Warto również nadmienić, że wśród rodzin objętych w 2019 roku w Gminie Susz pomocą społeczną, 18,8% stanowiły rodziny emerytów i rencistów. W 133 takich rodzinach funkcjonowały w tym czasie 224 osoby. Większość (60,9%) to osoby samotnie gospodarujące (81 rodzin), a na drugim miejscu znalazły się rodziny dwuosobowe (28 rodzin, 56 osób), których odsetek wyniósł 21,1%. Niewielki udział, wynoszący 9,8% miały rodziny z trzema osobami (13 rodzin, 39 osób), a najmniejszy (8,3%) rodziny o liczbie członków równej czterem lub większej (11 rodzin, 48 osób).

Faktyczna sytuacja życiowa osób starszych jest mocno zróżnicowana, niemniej jednak czynniki takie jak podeszły wiek, osłabiona zdrowotność czy obniżona sprawność organizmu, z którymi wiąże się jakiś deficyt zdolności wrodzonych lub nabytych, stanowią przyczynek do marginalizacji i izolacji społecznej. Częściowe lub całkowite ograniczenie zdolności danej osoby do samodzielnej egzystencji (w wymiarze indywidualnym i społecznym) stanowi bowiem poważną barierę w wypełnianiu podstawowych ról w środowisku rodzinnym, miejscu zamieszkania czy pracy.

Osoby starsze stanowią liczną grupę beneficjentów usług opiekuńczych, które są realizowane w zakresie podstawowych zadań gminy w celu wsparcia osób i rodzin, które doświadczają problemu niepełnosprawności oraz ciężkiej i/lub przewlekłej choroby. Usługi te mogą zostać przyznane osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Usługi przyznawane są także osobom

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

pozostającym w rodzinach, gdy rodzina nie jest sama w stanie zaspokoić potrzeb w zakresie opieki. W 2019 roku pomoc w tej formie otrzymywało 39 osób, w 2018 roku 41 osób, natomiast w 2017 roku 31 osób. W przypadku braku możliwości rozwiązywania problemów w środowisku zamieszkania, mieszkańcy kierowani są do domów pomocy społecznej, świadczących usługi opiekuńcze, bytowe, wspomagające i edukacyjne, na poziomie obowiązującego standardu, osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku lub choroby. W końcu 2019 roku w DPS przebywało 15 mieszkańców gminy, a w latach 2017-2018 było to 14 osób.

5.2. Niepełnosprawność i choroby

Zachowanie odpowiedniego poziomu zdrowotności i sprawności społeczeństwa stanowi obecnie poważne wyzwanie, ze względu m.in. na postępujące *starzenie się społeczeństwa*, zagrożenia i zanieczyszczenia środowiskowe, niewłaściwą dietę czy mało aktywny tryb życia itp. Jednocześnie jednym z zadań gminy jest ochrona zdrowia, czyli działalność, której celem jest zapobieganie chorobom i ich leczenie, utrzymanie rozwoju psychicznego, fizycznego i społecznego człowieka, przedłużanie życia, a także zapewnienie zdrowego rozwoju następnym pokoleniom. Na zdrowie trzeba patrzeć w sposób całościowy, tak jak ujmuje je Światowa Organizacja Zdrowia (WHO). W świetle jej definicji zdrowie to nie tylko całkowity brak choroby czy niepełnosprawności, ale także stan pełnego, fizycznego, umysłowego oraz społecznego dobrostanu, tj. dobrego samopoczucia. Stanowi ono jeden z podstawowych czynników, wpływających na jakość życia rodzin i poszczególnych osób.

Niepełnosprawność, według WHO, to „ograniczenie lub brak zdolności do wykonywania czynności w sposób lub w zakresie uważanym za normalny dla człowieka, wynikające z uszkodzenia i upośledzenia funkcji organizmu”⁷. W polskim ustawodawstwie, niepełnosprawność została zdefiniowana jako trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodująca niezdolność do pracy⁸. Niepełnosprawność może wiązać się z obniżoną sprawnością ruchową, sensoryczną (zmysłową), intelektualną, psychofizyczną, komunikowania się oraz funkcjonowania w społeczeństwie. Jej przyczynami mogą być przewlekłe choroby, wady wrodzone, przebyte urazy i wypadki, a także obniżanie się sprawności fizycznej i umysłowej wraz ze starzeniem się organizmu. Może zatem wystąpić w różnym okresie życia oraz mieć różny stopień.

W świetle danych Powiatowego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Łławie w 2019 roku mieszkańcom gminy wydano 387 orzeczeń o zaliczeniu do stopnia niepełnosprawności, w tym 94 do stopnia znacznego, 155 do stopnia umiarkowanego i 138 do stopnia lekkiego. Analizując przyczyny niepełnosprawnością, należy wskazać, że najczęściej dotyczą one upośledzenia narządu ruchu (95 osób; 24,6%), a w dalszej kolejności chorób układu oddechowego i krążenia (82; 21,2%), chorób neurologicznych (42; 10,9%), oraz chorób psychicznych (40; 10,3%). Mniejszy odsetek orzeczeń dotyczy zaburzeń głosu, mowy i chorób słuchu (26; 6,7%), chorób układu pokarmowego (17; 4,4%), chorób układu moczowo-płciowego (16; 4,1%) oraz upośledzenia umysłowego (15; 3,9%). Najmniej orzeczeń wydano w zakresie chorób narządu wzroku (9; 2,3%) oraz epilepsji (8; 2,1%). Prawie 10% to orzeczenia związane z innymi przyczynami, takimi jak schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne,

⁷ Cyt. za <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/niepelnosprawnosc;3947453.html>

⁸ Art. 2 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia oraz choroby układu krwiotwórczego.

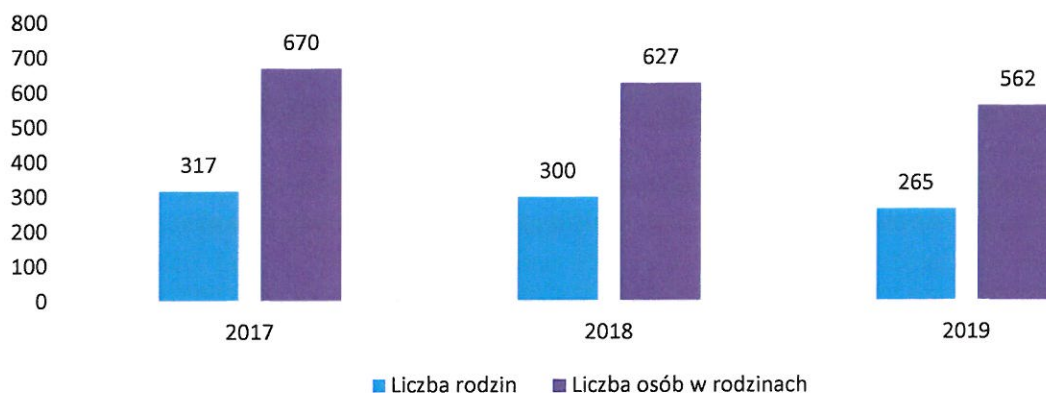
Tabela 7. Osoby zaliczone do stopnia niepełnosprawności prawomocnym orzeczeniem lub wyrokiem sądu według przyczyny niepełnosprawności w 2019 roku

Wyszczególnienie	Liczba orzeczeń
Upośledzenie narządu ruchu	95
Choroby układu oddechowego i krążenia	82
Choroby neurologiczne	42
Choroby psychiczne	40
Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	26
Choroby układu pokarmowego	17
Choroby układu moczowo-płciowego	16
Upośledzenie umysłowe	15
Choroby narządu wzroku	9
Epilepsja	8
Inne, w tym schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego	37
Całościowe zaburzenia rozwojowe	0
Razem	387

ŹRÓDŁO: DANE POWIATOWEGO ZESPOŁU DO SPRAW ORZĘKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W ŁAWIE.

Niepełnosprawność oraz długotrwała i ciężka choroba to główne powody udzielania świadczeń z pomocy społecznej w Gminie Susz. Z tytułu niepełnosprawności w 2019 roku wsparcie otrzymało 265 rodzin, w których funkcjonowały 562 osoby; w 2018 roku było to 300 rodzin (627 osób), natomiast w 2017 roku 317 rodzin (670 osób). Skala korzystania mieszkańców z pomocy z tytułu niepełnosprawności w latach 2017-2019 zmniejszyła się o 52 rodziny, tj. o 16,4%.

Wykres 7. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w latach 2017-2019

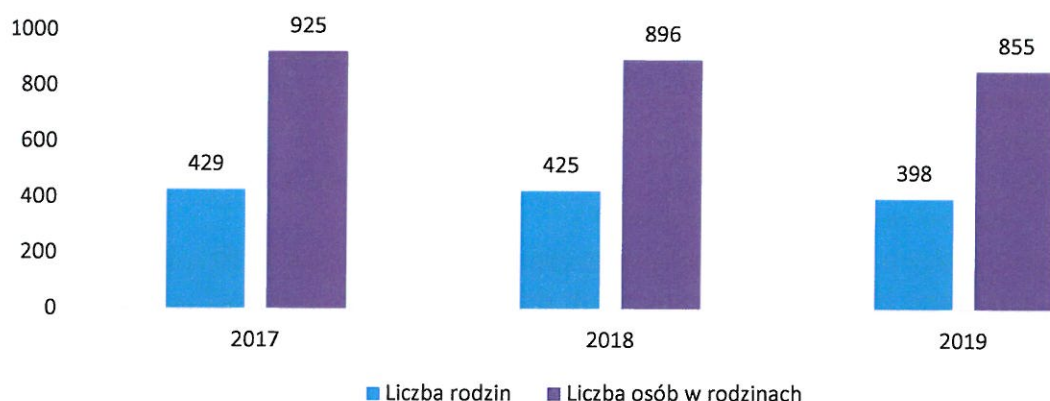
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNYCH NA PODSTAWIE DANYCH MGOPS.

Długotrwała lub ciężka choroba stanowiła powód przyznania świadczeń w 2019 roku dla 398 rodzin (855 osób), w 2018 roku dla 425 rodzin (896 osób), a w 2017 roku dla 429 rodzin (925 osób). Liczba rodzin w perspektywie lat 2017-2019 zmniejszyła się o 31, czyli o 7,2%.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

Wykres 8. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2017-2019

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNYCH NA PODSTAWIE DANYCH MGOPS.

Warto również nadmienić, że w 2019 roku 67 osobom zostały przyznane zasiłki okresowe z tytułu niepełnosprawności, a 82 osobom z tytułu długotrwałej choroby. W 2018 roku liczba osób otrzymujących takie świadczenia wynosiła odpowiednio 90 i 74 osoby, a w 2017 roku 80 i 73 osoby.

Skala problemów niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby w statystykach pomocy społecznej maleje, jednak są to nadal poważne czynniki mogące powodować ubóstwo rodzin nimi dotkniętych. Problemy zdrowotne zaburzają bowiem prawidłowe funkcjonowanie osób w wielu aspektach życia, niejednokrotnie przyczyniając się do obniżenia jego jakości i doprowadzając do trudnych sytuacji życiowych, takich jak utrata pracy lub niemożność podjęcia zatrudnienia. Ich konsekwencją mogą być trudności finansowe i zadłużenie, wynikające z wysokich kosztów leczenia przy niskich dochodach lub ich braku, uzależnienia, konflikty w rodzinie, a także inne problemy zdrowotne takie jak np. depresja.

5.3. Funkcjonowanie rodzin z dziećmi

Rodzina stanowi podstawową i naturalną grupą społeczną, na której opiera się funkcjonowanie całego społeczeństwa. To w niej rodzą się i wychowują dzieci, a także są zaspokajane różnorodne potrzeby jej członków – zarówno te podstawowe (np. wyżywienie, ubranie, schronienie), jak i wyższego rzędu (akceptacja, miłość, szacunek, rozwój zainteresowań i zdolności). Rodzina wypełnia szereg funkcji, w tym w szczególności materialno-ekonomiczną, opiekuńczą, wychowawczą i emocjonalno-ekspresyjną. Na ich wypełnianie przez rodzinę mogą wpływać problemy, z którymi boryka się ona na co dzień, a które mogą stanowić przyczynę wykluczenia społecznego.

W 2019 roku pomocą społeczną w Gminie Susz objętych było 707 rodzin, w których żyło 1 836 osób. Rodziny z dziećmi stanowiły 44,4% ogółu – ze wsparcia korzystało 314 takich rodzin, w których funkcjonowały 1 294 osoby, natomiast rodziny niepełne to 13,2% – 93 rodziny z 302 osobami. Na przestrzeni lat 2017-2019 liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą zmniejszyła się o 56, tj. o 15,1%, natomiast liczba rodzin niepełnych spadła o 21, czyli o 18,4%.

PRZEWODNICĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

Tabela 8. Wybrane typy rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Susz w latach 2017-2019

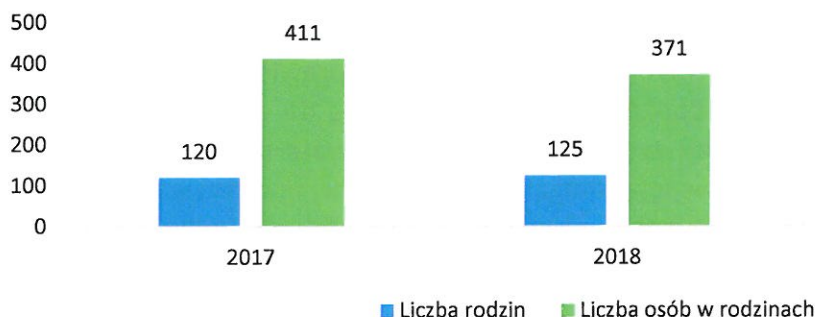
Wyszczególnienie	2017		2018		2019	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Rodziny z dziećmi	370	1 506	355	1 439	314	1 294
Rodziny niepełne	114	363	112	352	93	302
Rodziny ogółem	802	2 109	761	1 974	707	1 836

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MGOPS.

Wśród rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną w Gminie Susz w 2019 roku prawie dwie trzecie (65,3%) stanowiły rodziny z jednym lub dwojgiem dzieci, a niespełna jedna czwarta (23,6%) to rodziny z trojgiem dzieci.

Jednym z głównych problemów rodzin w Gminie Susz jest niewydolność opiekuńczo-wychowawcza. Pojawia się ona przede wszystkim w środowiskach wieloproblemowych, doświadczających bezrobocia, ubóstwa materialnego, złych warunków mieszkaniowych i różnych dysfunkcji. Bardzo często jest to wynik niskiego poziomu wykształcenia, bezradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego, niskich aspiracji życiowych, a także niechęci wobec instytucji oferujących pomoc i wsparcie.

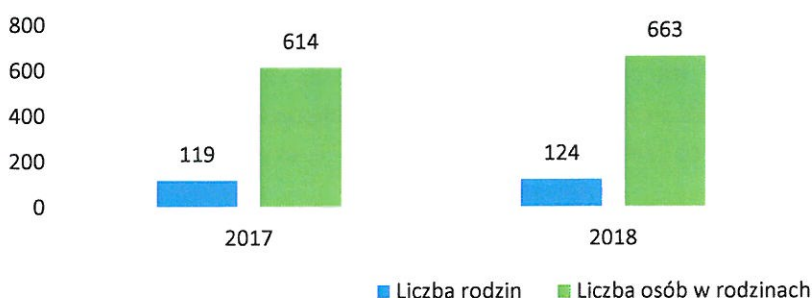
Wykres 9. Liczba rodzin, korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2017-2019

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MGOPS.

W 2019 roku z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego z pomocy społecznej korzystało 112 rodzin, w których żyło 369 osób. Spośród nich, 67 to rodziny niepełne (207 osób), natomiast 20 to rodziny wielodzietne (111 osób). Warto tu nadmienić, iż skala korzystania rodzin z pomocy społecznej z tego tytułu na przestrzeni lat 2017-2019 uległa zmniejszeniu o 8, tj. o 6,7%.

Wykres 10. Liczba rodzin, korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa w latach 2017-2019

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MGOPS.

Rodziny z dziećmi w Gminie Susz otrzymywały wsparcie również z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa. W 2019 roku z tego tytułu z pomocy korzystało 111 rodzin (590 osób), w tym 107 rodzin (572 osoby) ze względu na wielodzietność. W latach 2017-2019 liczba rodzin otrzymujących wsparcie z tego tytułu spadła o 8, tj. o 14,3%, natomiast liczba osób zmniejszyła się o 8, tj. o 6,7%.

Wsparcie rodzinom przeżywającym trudności w sferze opiekuńczo-wychowawczej oraz w innych sferach funkcjonowania udzielane jest przez asystenta rodziny, który, podejmując współpracę z rodziną, dokonuje wraz z innymi specjalistami, m.in. pracownikiem socjalnym oraz psychologiem, diagnozy problemów w rodzinie, a następnie wspólnie z rodziną ustala plan pracy, mający na celu poprawę jej sytuacji. Plan ten jest dalej wspólnie monitorowany, oceniany, a w przypadku potrzeby również zmieniany. Asystent jako osoba wspierająca w czasie współpracy z rodziną uczy jej członków prawidłowych postaw rodzicielskich, podejmuje działania edukacyjno-wychowawcze, wzmacnia i motywuje. Od 1 stycznia 2017 roku, z dniem wejścia w życie ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, poszerzył się obszar działań asystenta rodziny poprzez przypisanie mu funkcji koordynatora kompleksowego wsparcia (poradnictwa) dla kobiet w ciąży i ich rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej, kobiet w sytuacji niepowodzeń położniczych oraz wsparcia rodzin dzieci, u których zdiagnozowano „ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą ich życiu, która powstała w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu”. W 2019 roku w Gminie Susz asystenci rodziny współpracowali z 17 rodzinami, w 2018 roku było to 18 rodzin, natomiast w 2017 roku 19 rodzin.

W przypadkach, gdy rodzice nie są w stanie zapewnić swoim dzieciom opieki i wychowania, dzieci umieszczane są w systemie pieczy zastępczej. W 2019 roku Gmina Susz ponosiła odpłatność za 27 dzieci, z których 23 przebywało w rodzinach zastępczych, a 3 w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. W porównaniu do 2017 roku w pieczy zastępczej przebywało o 4 dzieci mniej.

5.4. Przemoc w rodzinie

Przemoc w rodzinie, według definicji ustawowej zawartej w art. 2 pkt 2 Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, oznacza jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny (osób najbliższych lub innych wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. O przemoc w rodzinie można mówić wtedy, gdy ma charakter intencjonalny; jest rodzajem relacji, charakteryzującej się przewagą sprawcy nad ofiarą, bądź takiej, w której sprawca podejmując działania lub zaniechując ich narusza prawa i dobra osobiste ofiary; oraz gdy powoduje szkody fizyczne i psychiczne, wywołując cierpienie u osoby doznającej przemocy. Przemoc w rodzinie może przyjmować różnorodne formy, w szczególności fizyczną, psychiczną, seksualną, ekonomiczną oraz zaniechania.

Stosowanie przemocy przez jednego z członków rodziny destabilizuje funkcjonowanie całego systemu rodzinnego. Jej skutkiem mogą być nie tylko bezpośrednie szkody w sferze zdrowia fizycznego i psychicznego, ale także długotrwałe negatywne konsekwencje dla rozwoju dzieci. Specyfika tego zjawiska powoduje, iż jest ono trudne do rozpoznania. Niejednokrotnie trwa bowiem wiele lat, a ofiary trzymają je w tajemnicy ze względu na związek emocjonalny ze sprawcą, obawę przed ostracyzmem społecznym czy brak wiary w możliwość zmiany sytuacji.

Również traktowanie przemocy jako prywatnej sprawy rodziny powoduje, że wiele jej przypadków nigdy nie wychodzi na jaw.

Główne źródło informacji na temat przemocy w rodzinach w Gminie Susz stanowią dane Zespołu Interdyscyplinarnego w Suszu, w szczególności dotyczące stosowania procedury „Niebieskie Karty”. W ich świetle, w 2019 roku do Zespołu wpłynęło 51 formularzy NK, w tym 49 sporządzonych przez Policję i 2 przez MGOPS w Suszu. Procedurę zakończono w 62 przypadkach, przy czym 14 spraw zakończono z uwagi na brak zasadności podejmowania działania, a 48 na skutek ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu stosowania przemocy w rodzinie. Łącznie w ramach procedury w 2019 roku pomocą objęto 55 rodzin. Łącznie w latach 2017-2019 wpłynęło 186 NK.

Specyfikę zjawiska przemocy w rodzinie potwierdzają statystyki pomocy społecznej, w świetle których w latach 2017-2019 stanowiła ona powód wsparcia 1 rodziny, w której żyło 6 osób. W rzeczywistości problem ten może dotyczyć większej liczby rodzin, jednak klienci OPS niejednokrotnie „chętniej” przyznają się do ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności czy długotrwałej choroby, z tytułu których mogą otrzymać wsparcie, niż do trudności związanych z przemocą.

5.5. Ubóstwo, bezrobocie i bierność zawodowa

Ubóstwo jest zjawiskiem społecznym polegającym na braku dostatecznych środków materialnych do zaspokajania potrzeb życiowych jednostki lub rodziny⁹. Może ono być mierzone zarówno w sposób absolutny, co oznacza niewystarczające środki finansowe na zaspokojenie podstawowych potrzeb osoby lub rodziny, bądź w sposób relatywny, kiedy odzwierciedla nierówności społeczne i związane jest z porównaniem poziomu życia danej osoby czy rodziny do średniej w społeczeństwie.

Dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazują, że w 2018 roku została zahamowana tendencja spadkowa zasięgu ubóstwa ekonomicznego, szacowanego w oparciu o wydatki gospodarstw domowych. W porównaniu do 2017 roku wzrósł, z ok. 4 do 5%, zasięg ubóstwa skrajnego oraz, z ok. 13 do 14% ubóstwa relatywnego. Wyniki badania budżetów gospodarstw domowych wskazują, że zaobserwowany w 2018 roku wzrost zasięgu ubóstwa ekonomicznego miał miejsce przy jednoczesnej poprawie przeciętnej sytuacji dochodowej gospodarstw domowych. W tym czasie jednak zaobserwowano nieco wyższe wartości niektórych wskaźników zróżnicowania dochodów oraz nieznaczne obniżenie wartości realnych, uwzględniających wzrost cen, wydatków gospodarstw domowych. Zwiększenie zasięgu ubóstwa dotyczyło w większym stopniu mieszkańców wsi, głównie gospodarstw domowych utrzymujących się ze świadczeń społecznych innych niż emerytury i renty. Do czynników zwiększających zagrożenie ubóstwem należy ponadto zaliczyć niski poziom wykształcenia oraz obecność osoby niepełnosprawnej w gospodarstwie domowym¹⁰.

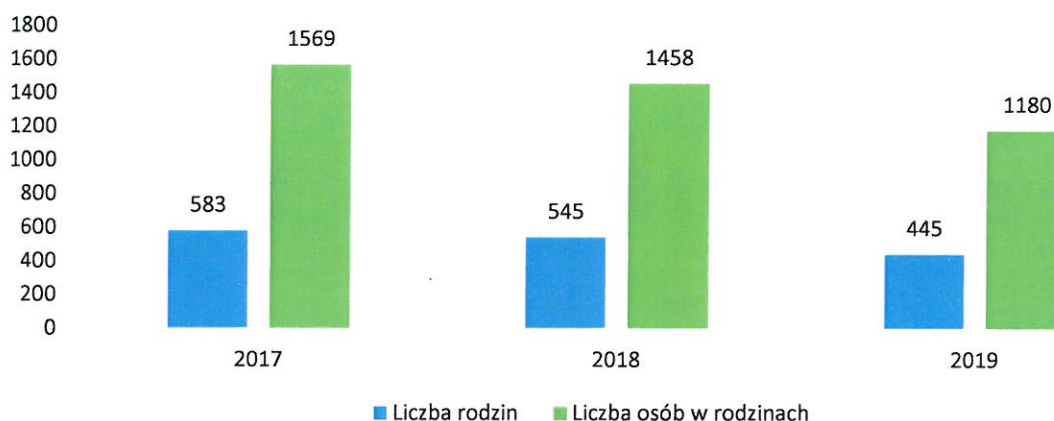
Ubóstwo stanowi jeden z powodów przyznawania świadczeń z pomocy społecznej, przy czym musi ono współwystępować z innym powodem wskazanym w artykule 7 ustawy o pomocy społecznej. W 2019 roku ubóstwo stanowiło główny tytuł udzielania wsparcia mieszkańcom Gminy Susz. Z tego powodu świadczenia z pomocy społecznej otrzymało 445 rodzin, w których funkcjonowało 1 180 osób. W porównaniu do 2017 roku liczba rodzin zmniejszyła się o 138, tj.

⁹ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/ubostwo;3990730.html>

¹⁰ Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2019, s. 1 i nast.

o 23,7%, natomiast liczba osób w rodzinach spadła o 389, czyli o 24,8%. Nadal jednak wartości te utrzymują się na dość wysokim poziomie.

Wykres 11. Liczba rodzin, korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w latach 2017-2019

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MGOPS.

Jednym z czynników współwystępujących z ubóstwem jest brak zatrudnienia, skutkujący niemożnością pozyskania środków finansowych na zaspokojenie potrzeb osoby lub rodziny. Może to dotyczyć osób bezrobotnych i biernych zawodowo. W świetle ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, bezrobotnym określa się osobę m.in. niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, gotową i zdolną do podjęcia pracy w pełnym wymiarze czasu oraz zarejestrowaną w powiatowym urzędzie pracy. Za bezrobotną można więc uznać osobę, która zatrudnienia nie ma, jednak jest gotowa i chętna do tego, aby je podjąć, a także poczynić w tym zakresie odpowiednie kroki, takie jak zdobycie kwalifikacji adekwatnych do potrzeb rynku pracy czy odbycie stażu zawodowego.

Mówiąc o bezrobociu rejestrowanym, trzeba mieć na myśli osoby zarejestrowane w urzędzie pracy jako bezrobotne. Zjawisko to można zanalizować w oparciu o statystyki PUP, jednak analiza nie oddaje do końca skali szerszego zjawiska, czyli braku pracy. Część osób zarejestrowanych w PUP to osoby, które tylko formalnie są bezrobotne, ponieważ pracują w „szarej strefie”, z drugiej strony natomiast poza rejestrami PUP są osoby bierne zawodowo, które teoretycznie mogłyby pracować, jednak nie mają do tego motywacji, brakuje im kompetencji życiowych, bądź nie chcą podejmować zatrudnienia, ponieważ wystarczą im otrzymywane świadczenia.

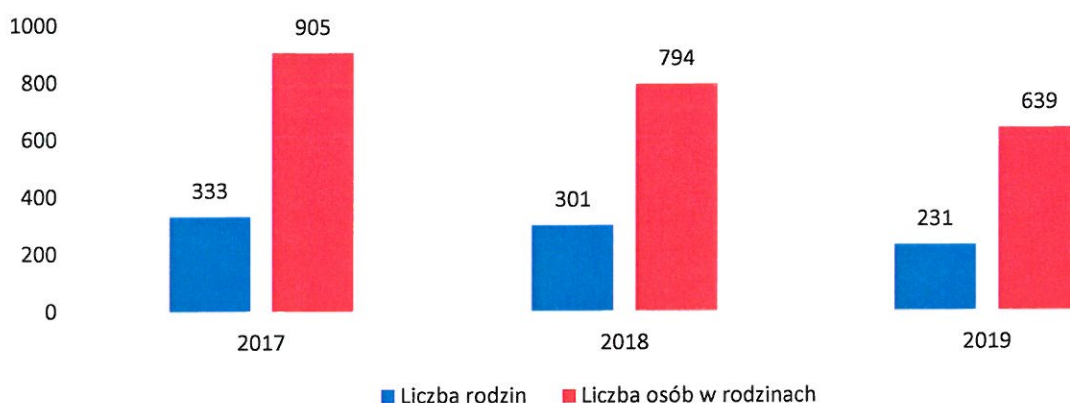
Analiza statystyk pomocy społecznej dotyczących Gminy Susz wskazuje na to, że pomimo odnotowywanego w ostatnich latach spadku skali bezrobocia rejestrowanego, bezrobocie nadal może być zaliczane do głównych powodów korzystania z pomocy społecznej. W 2019 roku wsparcie z tego z tytułu otrzymywało 231 rodzin, w których funkcjonowało 639 osób, w 2018 roku było to 301 rodzin z 794 osobami, natomiast w 2017 roku 333 rodziny, w których żyło 905 osób. Dane te wskazują na tendencję malejącą – w okresie 2017-2019 liczba rodzin korzystających ze wsparcia z powodu bezrobocia zmniejszyła się aż o 102, tj. o 30,6%, natomiast liczba osób w tych rodzinach spadła o 266, czyli o 29,4%. Jest to w dużej mierze związane z ogólną tendencją spadku liczby środowisk korzystających z pomocy społecznej.

Dodatkowych informacji dostarczają dane na temat zasiłku okresowego. W 2019 roku taki zasiłek z tytułu bezrobocia otrzymywało 167 osób, które stanowiły 47,9% wszystkich osób, którym przyznano zasiłek okresowy. W 2017 i 2018 roku zasiłek ten otrzymywało odpowiednio 244 i 241 osób.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Błankowski

Wykres 12. Rodziny korzystające z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia w latach 2017-2019

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MGOPS.

Przyczyn powstawania bezrobocia można upatrywać w różnych źródłach – do podstawowych zalicza się jednak trzy grupy czynników: 1) indywidualne; 2) koniunkturalne oraz 3) instytucjonalne. Pierwsze z wymienionych to czynniki stanowiące pochodną indywidualnych preferencji, a także związane z jego charakterystyką, czyli m.in. brak ofert pracy spełniających określone oczekiwania, chęć znalezienia pracy blisko miejsca zamieszkania, poziom wykształcenia, umiejętności czy sprawność fizyczna. Czynniki koniunkturalne wpływają bezpośrednio na wielkość popytu na pracę, a więc zapotrzebowania na pracowników zgłaszanego przez pracodawców. Można wśród nich wymienić np. kryzys gospodarczy czy wprowadzenie nowych technologii. Czynniki instytucjonalne to natomiast system pomocy osobom bezrobotnym, mechanizm płacy minimalnej, system podatkowy czy działalność związków zawodowych¹¹. Z punktu widzenia strategii rozwiązywania problemów społecznych szczególne znaczenie mają czynniki indywidualne, ponieważ pewne cechy osób bezrobotnych – wykształcenie, wiek czy postawy, warunkują to, jak szybko znajdą one zatrudnienie.

Liczba bezrobotnych mieszkańców gminy, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Łławie w końcu 2019 roku wynosiła 343 osoby. Analizując dane PUP odzwierciedlające cechy osób bezrobotnych, należy wskazać w szczególności na następujące kwestie:

- w strukturze bezrobotnych przeważają kobiety, które w 2019 roku stanowiły 64,4% ogółu zarejestrowanych;
- prawie połowa bezrobotnych (44,9%) to osoby do 34 roku życia, prawie jedna trzecia ogółu zarejestrowanych (29,7%) to osoby do 30 lat, a niespełna jedną piątą (24,2%) stanowią osoby od 50 lat wzwyż;
- bezrobotnych charakteryzuje niski poziom wykształcenia – prawie trzy czwarte (71,7%) to osoby o wykształceniu zasadniczym zawodowym, gimnazjalnym lub niższym;
- ponad jedna trzecia (37,0%) bezrobotnych pozostaje w rejestrze nie dłużej niż 3 miesiące, a 42,3% od roku wzwyż;
- prawie 40% to osoby bezrobotne długotrwale.

Wskazane aspekty pozwalają wnioskować, że mieszkańców gminy zarejestrowanych jako bezrobotni cechuje zróżnicowanie pod względem cech socjodemograficznych. Charakterystyczna jest przewaga kobiet w strukturze lokalnego bezrobocia, która może sugerować ich mniejszą aktywność zawodową, ale też większe bariery doświadczane na rynku

¹¹ *Bezrobocie – między diagnozą a działaniem*, red. naukowa dr J. Starega-Piasek, Warszawa 2013, s. 15-16.

pracy. Nierzadko kobiety są postrzegane dość stereotypowo jako mniej mobilne i mniej dyspozycyjne z uwagi na wychowywanie dzieci. Barię w podejmowaniu zatrudnienia, zarówno przez kobiety jak i mężczyzn, może być też brak kwalifikacji zawodowych, który dotyczy prawie jednej trzeciej bezrobotnych z terenu gminy (32,1%), brak doświadczenia zawodowego, który cechuje 24,2% zarejestrowanych oraz niepełnosprawność, która dotyczy wprawdzie jedynie 5,8% bezrobotnych, jednak najczęściej jest głównym czynnikiem powodującym trudności w znalezieniu zatrudnienia.

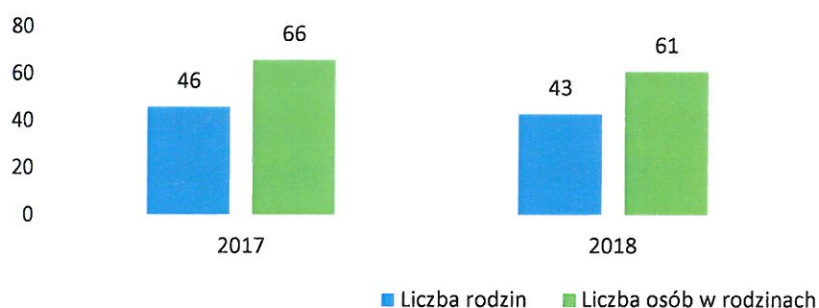
5.6. Uzależnienia

Światowa Organizacja Zdrowia definiuje uzależnienie jako stan psychiczny i fizyczny, wynikający z interakcji organizmu z substancją psychoaktywną. Charakteryzuje się on zmianami zachowania oraz koniecznością przyjmowania substancji w sposób okresowy bądź ciągły – w celu doświadczania jej wpływu bądź uniknięcia objawów towarzyszących jej brakowi w organizmie. W kontekście dysfunkcji społecznych uzależnienie należy jednak rozumieć szerzej, tj. jako silną i nabytą potrzebę zażywania substancji psychoaktywnych bądź wykonywania określonych czynności, takich jak np. uprawianie hazardu, oglądanie telewizji, korzystanie z internetu czy robienie zakupów¹². W obu tych wymiarach uzależnienie może przynieść negatywne konsekwencje – utrudnia bowiem prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Niejednokrotnie prowadzi nie tylko do utraty zdrowia, ale także do wykluczenia społecznego, przestępczości oraz problemów i dysfunkcji w rodzinie.

Na podstawie dostępnych danych nie jest możliwe określenie skali uzależnień. Przyczyny są różne – osoby uzależnione i ich rodziny mogą nie zdawać sobie sprawy z problemu, mogą również go ukrywać albo próbować przezwyciężyć indywidualnie lub w gronie rodzinnym, nie korzystając z pomocy specjalistów. Z tego względu analiza problemu wymaga korzystania z fragmentarycznych danych pochodzących z różnych źródeł.

Według sprawozdań MGOPS w Suszu, w 2019 roku z tytułu alkoholizmu wsparcie otrzymało 29 rodzin, w których funkcjonowało 48 osób. W porównaniu do 2017 roku liczba rodzin zmniejszyła się o 17, natomiast w odniesieniu do 2018 roku – o 14. Skala narkomanii w świetle statystyk pomocy społecznej jest mniejsza. W 2019 roku ze wsparcia z tego powodu korzystała 1 osoba, natomiast w latach 2017-2018 narkomania nie występowała w statystykach.

Wykres 13. Rodziny korzystające ze wsparcia z powodu alkoholizmu w latach 2017-2019

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MGOPS.

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Suszu wskazują na większą skalę problemu uzależnień od substancji psychoaktywnych. W 2019 roku GKRPA skierowała

¹²Zob. *Współczesne teorie i praktyka profilaktyki uzależnień chemicznych i niechemicznych*, red. M. Jędrzejko, Warszawa 2009, s. 40; <http://www.kbpn.gov.pl/portal?id=112184>.

do Sądu 25 wniosków o wydanie postanowienia o leczeniu odwykowym, w 2018 roku było to 11 wniosków, a w 2017 roku 19 wniosków. Liczby te nie wydają się duże, jednak należy pamiętać, że dotyczą one osób pijących w sposób szkodliwy i zagrażający otoczeniu. Corocznie do GKRPA kierowana jest przez Policję duża liczba interwencji. W latach 2018-2019 były to łącznie 192 sprawy.

W statystykach instytucji brakuje informacji o uzależnieniach behawioralnych, którymi współcześnie najbardziej zagrożona jest młodzież. W dużej mierze są to uzależnienia od komputera, internetu i smartfona, które stały się nieodłącznymi elementami życia nastolatków. Problem spotęgowała sytuacja epidemiczna, która zmusiła społeczeństwo do szerszego wykorzystywania nowych technologii oraz zastępowania kontaktów bezpośrednich wirtualnymi. Jest to jednak aspekt, na który warto zwrócić uwagę w kontekście planowania działań w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

6. Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią

Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią, czyli w obszarze szeroko rozumianej polityki społecznej, została przeprowadzona w oparciu o diagnozę sytuacji społecznej Gminy Susz oraz określone wyzwania, problemy i potrzeby w zakresie rozwoju społecznego. Opiera się ona na założeniu, że zaplanowane działania będą sukcesywnie realizowane przy efektywnym wykorzystaniu zasobów instytucjonalnych i organizacyjnych, uwzględniając jednak zagrożenia, które mogą utrudniać realizację Strategii.

Prognozą objęto sześć obszarów, które zostały wcześniej wyodrębnione jako główne wyzwania lokalnej polityki społecznej.

Wyzwanie	Prognoza zmian
Starzenie się społeczeństwa	• Zapewnienie dobrej jakości życia osobom starszym. • Poprawa dostępu do usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych dla osób starszych. • Rozwój wolontariatu między- i wewnątrzpokoleniowego na rzecz osób starszych, a także innych form samopomocy i wsparcia. • Wydłużanie okresu życia w pełnej sprawności, umożliwiające dłuższą pracę zawodową oraz rozwój osobisty do później starości. • Zwiększenie zaangażowania osób starszych w sprawy lokalne, w tym poprzez aktywność społeczną, obywatelską i edukacyjną. • Wzrost znaczenia seniorów jako grupy uczestniczącej w sprawowaniu władzy na poziomie samorządu gminy (np. poprzez udział w wyborach, referendach, konsultacjach publicznych).
Niepełnosprawność i choroby	• Poprawa stanu zdrowia mieszkańców wynikająca z prowadzenia zdrowego stylu życia. • Zmniejszenie częstości występowania niepełnosprawności w rozumieniu prawnym i biologicznym. • Poprawa jakości życia osób chorujących i niepełnosprawnych. • Lepsze zaspokojenie potrzeb egzystencjalnych oraz potrzeb wyższego rzędu przez osoby niepełnosprawne i chorujące. • Lepszy dostęp do usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych dla osób chorujących oraz niepełnosprawnych. • Rozwój usług opiekuńczych i instytucjonalnych form wsparcia dla mieszkańców doświadczających niepełnosprawności i chorujących. • Poprawa dostępności przestrzeni publicznej dla osób o ograniczonej sprawności i różnych rodzajach niepełnosprawności.

Funkcjonowanie rodzin z dziećmi	• Zmniejszenie liczby rodzin doświadczających trudności opiekuńczo-wychowawczych. • Zmniejszenie liczby dzieci przebywających w pieczy zastępczej. • Poprawa kompetencji rodziców i opiekunów w zakresie funkcjonowania rodziny oraz wychowywania dzieci. • Funkcjonowanie rodzin w oparciu o prawidłowe wzorce i relacje wewnątrz rodziny i z otoczeniem. • Wzmocnienie i integracja rodzin oraz zwiększenie ich aktywności społecznej. • Wzrost poczucia bezpieczeństwa i stabilizacji w rodzinach.
Przemoc w rodzinie	• Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinach zamieszkujących gminę. • Zapewnienie dostępu rodzinom zagrożonym lub doświadczającym przemocy do kompleksowych form wsparcia. • Zwiększenie świadomości i wrażliwości społecznej w zakresie przemocy w rodzinie. • Zwiększenie zdolności mieszkańców do reagowania na przejawy przemocy w rodzinie.
Ubóstwo, bezrobocie i bierność zawodowa	• Zapewnienie godnych warunków bytowych mieszkańcom i ich rodzinom. • Zmniejszenie liczby osób i rodzin dotkniętych ubóstwem. • Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych, w szczególności poprzez zniwelowanie barier utrudniających dostęp do rynku pracy osobom w szczególnie trudnej sytuacji. • Ograniczenie skali długotrwałego bezrobocia i długotrwałego korzystania z pomocy społecznej. • Zwiększenie potencjału, aktywności zawodowej i mobilności mieszkańców.
Uzależnienia	• Zmniejszenie skali zagrożenia i występowania uzależnień, w szczególności wśród dzieci i młodzieży. • Zapewnienie dostępu do specjalistycznej pomocy osobom zagrożonym uzależnieniami, a także ich doświadczającym. • Zwiększenie świadomości społecznej w obszarze uzależnień, zarówno od substancji psychoaktywnych, jak i uzależnień behawioralnych. • Lepsze dostosowanie społeczeństwa do wyzwań związanych z rozwojem nowych technologii.

Jak już zostało wspomniane, prognoza zmian opiera się na założeniu efektywnej realizacji zaplanowanych działań. Należy jednak wziąć pod uwagę czynniki, które mogą negatywnie wpłynąć na sytuację społeczną. W tym zakresie warto wskazać na nieprzewidywalną sytuację epidemiologiczną związaną z pandemią koronawirusa w Polsce w 2020 roku. Trudno obecnie

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Błonkowski

określić, jakie przyniesie skutki w perspektywie długoterminowej, natomiast według wstępnych prognoz efektem zamrożenia gospodarki i izolacji społecznej w pierwszej połowie 2020 roku, może być w najbliższych latach kryzys gospodarczy, rosnące bezrobocie oraz pogłębiające się problemy i dysfunkcje rodzin. Dlatego Strategia powinna uwzględniać skuteczne zarządzanie w sytuacjach kryzysowych oraz innowacyjne metody pracy, a także elastyczność i reagowanie na zmiany.

Ważne są też globalne aspekty środowiskowe, w szczególności zmniejszające się możliwości dostępu do tak ważnych zasobów jak energia, czysta woda czy żywność, wzrost zanieczyszczeń wprowadzanych do środowiska, wymieranie gatunków i zmiany klimatyczne. W najbliższych latach mogą one znacząco wpłynąć na jakość życia i funkcjonowanie mieszkańców, sprzyjając obniżeniu poziomu zdrowotności społeczeństwa czy zwiększaniu zasięgu ubóstwa (w obliczu coraz bardziej realnego kryzysu energetycznego, żywnościowego) pomimo podjętych działań zaradczych.

Efektywna realizacja Strategii wymaga również wdrażania rozwiązań na poziomie instytucji publicznych, poprawiających dostępność i jakość świadczonych usług społecznych oraz zwiększających skuteczność zarządzania sprawami lokalnej wspólnoty. W tym kontekście ważne będą przede wszystkim takie działania jak:

- ✓ zwiększanie kompetencji pracowników i osób zaangażowanych w realizację Strategii, poprzez udział w szkoleniach, kursach, warsztatach, seminariach, konferencjach, wizytach studyjnych i innych formach edukacji;
- ✓ wspieranie kadry specjalistów zajmujących się m.in. uzależnieniami, przemocą w rodzinie oraz interwencją kryzysową w postaci superwizji i pomocy psychologicznej;
- ✓ wzmocnienie współpracy i komunikacji międzyinstytucjonalnej w obszarach objętych Strategią, służącej szybkiej diagnozie oraz przeciwdziałania dysfunkcjom społecznym, a także zmniejszaniu skali ich występowania;
- ✓ ukierunkowanie na nowe, innowacyjne rozwiązania w zakresie objętym Strategią, służące większej otwartości i elastyczności działania, a także zwiększenie skuteczności oddziaływań;
- ✓ doskonalenie umiejętności zarządzania w sytuacjach kryzysowych, w szczególności w zakresie rozpoznawania i diagnozowania sytuacji, podjęcia skutecznych działań zaradczych oraz przewidywania skutków i przeciwdziałaniu im;
- ✓ rozwój współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi poprzez m.in. włączanie ich przedstawicieli do zespołów opiniotwórczych, doradczych i konsultacyjnych, zlecanie realizacji zadań publicznych, umożliwianie szerszego udziału w kreowaniu polityk publicznych itd.;
- ✓ tworzenie partnerstw lokalnych oraz platform współpracy i wymiany informacji w obszarach strategicznych dla rozwoju społecznego, w tym m.in. wsparcia rodzin, przeciwdziałania dysfunkcjom społecznym, rozwoju dzieci i młodzieży, z udziałem instytucji oraz organizacji pozarządowych funkcjonujących w danym obszarze;
- ✓ podejmowania wspólnych działań rzeczniczych i lobbystycznych na rzecz rozwiązań, które nie leżą w gestii gminy, a mogą w istotny sposób przyczynić się do rozwiązania istniejących problemów oraz poprawy jakości życia mieszkańców.

W zakresie realizacji Strategii bardzo ważny jest również kontekst rozwoju społeczności lokalnych, dotyczący ich integracji, zaangażowania w sprawy publiczne, partycypacji obywatelskiej, a także tworzenia mechanizmów samopomocy. Wyzwaniem jest tu

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Błonski

wzmocnienie mieszkańców w ich aktywności społecznej, samoorganizacji oraz tworzeniu lokalnych zasobów samopomocy, stąd w ramach celów szczegółowych ujęta została również kwestia aktywności lokalnej społeczności.

Biorąc pod uwagę powyższe, za priorytetowe w realizacji celów Strategii powinny być uznawane programy i projekty wdrażane z zastosowaniem:

- metod partycypacyjnych – włączających przedstawicieli społeczności lokalnych do podejmowania wspólnych działań;
- metod aktywizujących – włączających osoby, doświadczające problemów lub zagrożone ich wystąpieniem, w zmianę ich trudnej sytuacji,
- metod integrujących – wzmacniających lokalne więzi społeczne poprzez wspólne działania;
- metod profilaktycznych – zapobiegających pojawianiu się dysfunkcji społecznych oraz minimalizujących ich przyczyny,
- metod niwelujących – rozwiązujących problemy oraz eliminujących niepożądane zjawiska lub sytuacje.

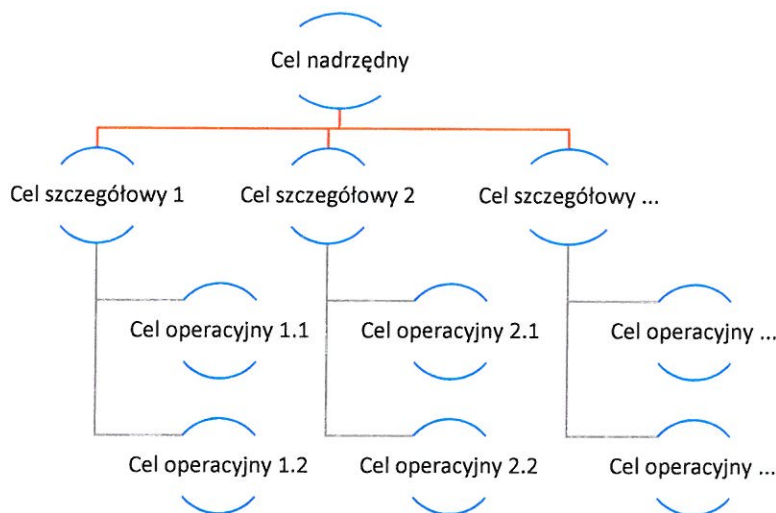
Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią przedstawia obraz społeczeństwa i lokalnej polityki społecznej w perspektywie najbliższych lat, przy założeniu minimalizacji wpływu zagrożeń oraz maksymalizacji potencjału zasobów gminy. Wyraża ona przyjęty i akceptowalny kierunek zmian, stanowiąc podstawę do określenia celów strategicznych.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

7. Cele i kierunki działań

Część wdrożeniowa *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Susz na lata 2021-2029* została usystematyzowana w formie celów, w ramach których określono cel nadrzędny, cele szczegółowe i cele operacyjne, zgodnie z systematyką wskazaną na rysunku. Każdy z nich dotyczy innego wycinka rzeczywistości społecznej, w którym funkcjonują osoby, rodziny i lokalna społeczność, jednakże są one ze sobą ściśle powiązane i służą realizacji wizji rozwoju społecznego gminy. W związku z tym, wszystkie należy rozpatrywać łącznie, uwzględniając to, że wdrożenie założeń jednego z nich będzie miało istotny wpływ na powodzenie pozostałych.

W ramach każdego celu określono katalog działań, uwzględniających oddziaływanie z jednej strony na całą społeczność gminy, a z drugiej na wybrane grupy, zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społeczno-zawodowym. Są to przede wszystkim:

- rodziny z dziećmi (w szczególności niepełne i wielodzietne), doświadczające problemów opiekuńczo-wychowawczych oraz trudności w zapewnieniu odpowiednich warunków socjalno-bytowych, charakteryzujące się biernością zawodową i społeczną, a także dotknięte lub zagrożone dysfunkcjami takimi jak przemoc w rodzinie, uzależnienia, przestępczość;
- dzieci i młodzież bez względu na status społeczny i poziom zamożności ich rodzin, z uwagi na szczególne zagrożenie problemami takimi jak ubóstwo, bezrobocie, brak odpowiednich perspektyw życiowych, uzależnienia (zwłaszcza od alkoholu, dopalaczy, komputera, internetu oraz telefonów komórkowych) i inne zachowania ryzykowne;
- osoby starsze, niepełnosprawne i/lub ciężko, przewlekłe chorujące, zwłaszcza te, które posiadają niewielkie dochody (np. w postaci emerytury lub renty), zaś w swoich środowiskach są osamotnione;
- osoby znajdujące się w sytuacjach skrajnych (pod względem egzystencjalnym), w szczególności z powodu uzależnień, bezdomności, pobytu w zakładzie karnym, zdarzeń losowych;
- społeczność gminy ze względu na potrzebę wzmacniania jej aktywności oraz integracji i zaangażowania w sprawy lokalne, a także ustawicznego kształcenia w różnych obszarach, takich jak zdrowie czy bezpieczeństwo.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Błękowski

Cel nadrzędny Strategii brzmi:

Wzmocnienie potencjału osób, rodzin oraz społeczności lokalnych zamieszkujących Gminę Susz oraz zwiększenie ich dostępu do usług społecznych.

Cele szczegółowe i operacyjne oraz przyporządkowane im katalogi proponowanych działań zostały określone poniżej.

CEL SZCZEGÓŁOWY 1.

Zwiększenie udziału osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących w życiu społecznym.

Cele operacyjne:	
1.1.	Zwiększenie aktywności społecznej, zawodowej i edukacyjnej osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących.
1.2.	Poprawa jakości życia osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących poprzez zwiększenie dostępu do usług społecznych i różnych form wsparcia.
1.3.	Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej dla osób o ograniczonej sprawności.
Kierunki działań:	
1.	Realizacja programów i kampanii edukacyjnych dotyczących potrzeb i problemów osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących, służących przełamywaniu stereotypów społecznych oraz integracji tych grup z lokalnym środowiskiem.
2.	Realizacja działań ukierunkowanych na integrację międzypokoleniową oraz aktywność społeczną osób starszych i niepełnosprawnych, w szczególności poprzez włączanie w inicjatywy wolontarystyczne i międzypokoleniowe.
3.	Inicjowanie i organizowanie działań służących aktywności edukacyjnej, rekreacyjnej i fizycznej osób starszych, poprzez m.in. animację lokalną, projekty i przedsięwzięcia aktywizujące oraz edukacyjne, organizację klubów seniora.
4.	Realizacja projektów, przedsięwzięć i inicjatyw służących integracji osób niepełnosprawnych z otoczeniem, a także ich aktywizacji zawodowej oraz edukacyjnej.
5.	Upowszechnianie i stosowanie rozwiązań takich jak np. asystent osoby starszej i/lub niepełnosprawnej, opiekun medyczny, teleopieka, opieka wytchnieniowa, służących ułatwieniu funkcjonowania osoby w podeszłym wieku, niepełnosprawnej i chorującej w środowisku lokalnym.
6.	Zapewnienie osobom starszym, niepełnosprawnym i chorującym wysokiej jakości usług opiekuńczych, służących jak najdłuższemu funkcjonowaniu w środowisku domowym.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Błankowski

7.	Tworzenie i rozwój instytucjonalnych form wsparcia osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących, wymagających specjalistycznej opieki.
8.	Działania na rzecz zapewnienia i zwiększania dostępności architektonicznej, cyfrowej i komunikacyjnej gminnych instytucji publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnością ruchową, niewidomych, słabowidzących, głuchych, głuchoniemych i innych.
9.	Działania na rzecz zwiększenia dostępu mieszkańców, w szczególności osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących do opieki medycznej, lekarzy specjalistów oraz rehabilitacji.

CEL SZCZEGÓŁOWY 2.

Wzmocnienie rodzin z dziećmi w tworzeniu przyjaznego środowiska rodzinnego.

Cele operacyjne:	
2.1.	Zwiększenie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców i opiekunów.
2.2.	Zwiększenie dostępu do usług wsparcia dla rodzin doświadczających trudności.
2.3.	Zapewnienie warunków wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży
Kierunki działań:	
1.	Realizacja różnych form edukacji rodziców i opiekunów, a także osób planujących założenie rodziny, w zakresie szeroko rozumianych kompetencji rodzicielskich i świadomego rodzicielstwa.
2.	Rozwój poradnictwa specjalistycznego, w szczególności prawnego, psychologicznego i rodzinnego, świadczonego osobom i rodzinom, wykazującym potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych lub znajdującym się w sytuacji kryzysowej.
3.	Zapewnienie wsparcia rodzinom doświadczającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w postaci m.in. pracy socjalnej i asystentury rodzinnej.
4.	Upowszechnianie i stosowanie innowacyjnych metod i narzędzi pracy z rodzinami, m.in. terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach, coachingu rodzinnego oraz mediacji.
5.	Promowanie i realizacja działań służących integracji rodzin ze środowiskiem lokalnym, a także różnych form samopomocy, w postaci np. rodzin wspierających, wolontariuszy czy organizacji grup samopomocowych.
6.	Organizacja zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych w formach atrakcyjnych dla dzieci i młodzieży, służących doskonaleniu wiedzy i umiejętności, rozwijających pasje i zainteresowania oraz uczących kreatywnego spędzania czasu.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

CEL SZCZEGÓŁOWY 3.

Przeciwdziałanie oraz ograniczenie skali dysfunkcji społecznych.

Cele operacyjne:	
3.1.	Zwiększenie świadomości i wrażliwości społecznej w obszarze dysfunkcji, takich jak przemoc w rodzinie, alkoholizm i inne uzależnienia.
3.2.	Minimalizowanie ryzyka występowania zachowań ryzykownych w szczególności wśród dzieci i młodzieży w wieku szkolnym.
3.3.	Zapewnienie osobom i rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym, narkomanią oraz przemocą domową dostępu do bezpośredniego, specjalistycznego wsparcia.
Kierunki działań:	
1.	Inicjowanie i realizacja akcji, kampanii społecznych oraz innych działań o charakterze edukacyjnym i informacyjnym, służących podnoszeniu wiedzy oraz kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych, w szczególności w zakresie problematyki przemocy, uzależnień, bezpieczeństwa publicznego.
2.	Upowszechnianie informacji na temat możliwości uzyskania pomocy przez osoby uzależnione i ich rodziny, a także przez sprawców i ofiary przemocy w rodzinie, za pośrednictwem np. mediów, materiałów drukowanych czy spotkań mieszkańców ze specjalistami.
3.	Realizacja programów profilaktyczno-edukacyjnych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych dotyczących uzależnień od substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych, innych zachowań ryzykownych, przemocy w rodzinie oraz zachowań agresywnych w szkołach; ze szczególnym uwzględnieniem problematyki aktualnych zagrożeń.
4.	Rozwój poradnictwa specjalistycznego, wsparcia socjalnego oraz pracy terapeutycznej z dziećmi, osobami dorosłymi i całymi rodzinami doświadczającymi uzależnień bądź przemocy domowej.
5.	Stosowanie procedury „Niebieskie Karty” jako elementu profesjonalnego systemu przeciwdziałania przemocy w środowisku lokalnym.
6.	Kierowanie sprawców przemocy w rodzinie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

CEL SZCZEGÓŁOWY 4.

Wzmacnianie kompetencji mieszkańców sprzyjających aktywności zawodowej oraz samodzielności i zaradności życiowej.

Cele operacyjne:	
4.1.	Rozwijanie wiedzy, umiejętności i postaw mieszkańców służących ich samodzielności i zaradności.
4.2.	Wzmacnianie aktywności zawodowej mieszkańców, w szczególności osób i grup doświadczających barier na rynku pracy.
4.3	Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa materialnego mieszkańców.
Kierunki działań:	
1.	Wspieranie mieszkańców gminy w zakresie nabywania umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego, a także rozwiązywania problemów socjalno-bytowych i finansowych, realizowane w szczególności poprzez pracę socjalną oraz spotkania ze specjalistami.
2.	Wdrażanie działań edukacyjnych (np. kursów, szkoleń, warsztatów), służących rozwijaniu kapitału życiowego mieszkańców, m.in. w zakresie skutecznego działania, automotywacji, kreatywnego rozwiązywania problemów.
3.	Zaangażowanie w przedsięwzięcia w zakresie promocji zdrowia i ekologii, w tym m.in. edukacji prozdrowotnej i proekologicznej, realizacji badań profilaktycznych oraz promocji zdrowego starzenia się.
4.	Realizacja programów i projektów aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, poszukujących pracy i nieaktywnych zawodowo, zwłaszcza z grup defaworyzowanych na rynku pracy.
5.	Wspieranie usług opieki nad dziećmi w żłobkach, przedszkolach, klubach dziecięcych lub u dziennych opiekunów, ułatwiających powrót lub wejście na rynek pracy po okresie opieki nad dziećmi.
6.	Udzielanie wsparcia finansowego oraz świadczeń w naturze rodzinom i osobom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, w szczególności niezaradnym życiowo z powodu niepełnosprawności, rodzinom wielodzietnym i niepełnym, a także dotkniętym zdarzeniami losowymi, klęskami żywiołowymi lub ekologicznymi.
7.	Realizacja kompleksowych działań wspierających powrót do naturalnego życia społecznego osób z niego wyizolowanych, zwłaszcza osób doświadczających trudności w przystosowaniu się po długotrwałym pobycie w zakładzie karnym oraz osób bezdomnych, w tym także poprzez kontrakty socjalne.
8.	Organizowanie zbiórek żywności, odzieży i innych podstawowych dóbr z przeznaczeniem dla najbardziej potrzebujących osób i rodzin.
9.	Wspieranie rozwoju różnych form mieszkalnictwa chronionego (np. mieszkania treningowe, rówieśnicze, terapeutyczne) i budownictwa społecznego

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

CEL SZCZEGÓŁOWY 5.

Tworzenie warunków aktywności i integracji społeczności lokalnej na rzecz dobra wspólnego.

Cele operacyjne:	
5.1.	Zwiększenie kompetencji mieszkańców w działaniach służących lokalnej społeczności.
5.2.	Wsparcie oddolnej aktywności mieszkańców, grup nieformalnych i organizacji pozarządowych.
5.3.	Stworzenie warunków wzmocnienia partycypacji obywatelskiej mieszkańców.
Kierunki działań:	
1.	Wspieranie działań edukacyjnych, służących rozwojowi kompetencji liderów mieszkańców ze szczególnym naciskiem na partycypację obywatelską oraz wsparcie liderów w aktywnym i świadomym działaniu w społecznościach lokalnych.
2.	Animowanie i włączanie mieszkańców do debaty oraz realizacji inicjatyw w zakresie adaptacji do zmian klimatu, gospodarki obiegu zamkniętego, profilaktyki zdrowotnej i in.
3.	Współpraca merytoryczna i finansowa z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, służąca poprawie dostępności usług społecznych oraz zaangażowaniu obywateli w rozwój lokalny.
4.	Prowadzenie konsultacji społecznych z mieszkańcami, w formie m.in. spotkań otwartych, debat, warsztatów obywatelskich, badań ankietowych, przy podejmowaniu przez władze gminy decyzji w sprawach ważnych dla społeczności w sposób stwarzający warunki do powszechnego uczestnictwa osób fizycznych i organizacji pozarządowych.
5.	Działania na rzecz organizowania społeczności lokalnej poprzez środowiskową pracę socjalną, animację społeczną, streetworking, wspieranie grup nieformalnych i zorganizowanych form aktywności mieszkańców
6.	Działania informacyjno-edukacyjne w zakresie wiedzy i świadomości obywatelskiej, prawnej, zdrowotnej i ekologicznej, służące poprawie jakości i warunków życia mieszkańców.

Zakłada się, iż wyżej wymienione kierunki działań będą realizowane w pełnym horyzoncie czasowym strategii (2021-2029), dlatego też odstąpiono od opracowania odrębnego, szczegółowego harmonogramu. Jednakże w zależności od zdiagnozowanych potrzeb oraz możliwości organizacyjnych i finansowych, w kolejnych latach poszczególne zadania strategiczne mogą być wdrażane z różną intensywnością (z różnym natężeniem działań i inwestowanych nakładów finansowych). Ponadto przewiduje się możliwość rozszerzenia zakresu działań, jeżeli pojawią się nowe potrzeby oraz koncepcje rozwiązywania problemów społecznych nie znane w momencie tworzenia Strategii

8. Sposób realizacji Strategii

8.1. Ramy organizacyjne

W świetle ustawy o pomocy społecznej, do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy nie tylko opracowanie strategii rozwiązywania problemów społecznych, ale również jej późniejsza realizacja. Znaczna część kierunków działań zaplanowanych w Strategii mieści się w zadaniach jednostek organizacyjnych Gminy Susz, a także Powiatu Ławskiego oraz organizacji pozarządowych i innych podmiotów, które są już skutecznie wdrażane. Jest tu jednak także sfera nowych pomysłów i rozwiązań, stanowiących odpowiedź na nasilające się problemy oraz nie zaspokojone w dostatecznym stopniu potrzeby mieszkańców.

Zasadniczą rolę w zakresie planowania oraz podejmowania decyzji strategicznych będą odgrywały władze Gminy Susz, tj. Burmistrz oraz Rada Miejska, natomiast instytucją koordynującą działania związane z wdrażaniem Strategii będzie Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Suszu. Do zadań MGOPS będą należały w szczególności:

- czynności operacyjne – ustalanie z interesariuszami bieżących potrzeb, podziału zadań i odpowiedzialności, a także uszczegóławianie zapisów Strategii w postaci rocznych lub kilkuletnich programów wpisujących się w sferę pomocy i integracji społecznej;
- czynności monitorujące – regularny monitoring poziomu osiągnięcia celów i rezultatów oraz zakresu zrealizowanych działań;
- czynności informacyjno-konsultacyjne – przekazywanie władzom gminy, lokalnym partnerom i instytucjom współpracującym oraz mieszkańcom informacji na temat stanu wdrożenia Strategii, a także pozyskiwanie informacji zwrotnej w tym zakresie;
- czynności wnioskodawcze – przedkładanie władzom gminy oraz lokalnym partnerom stosownych wniosków oraz rekomendacji dotyczących decyzji i działań korygujących wdrażanie Strategii oraz aktualizacji dokumentu.

Zarządzanie realizacją Strategii powinno być systemowe, elastyczne i otwarte na zmieniające się uwarunkowania, ponieważ Strategia jest planem dostosowanym do dynamicznych czynników zewnętrznych i wewnętrznych, jednak w taki sposób, aby tam gdzie to możliwe, kształtować rzeczywistość społeczną w oparciu o wizję pożądanych zmian.

8.2. Monitoring Strategii

Monitoring to proces gromadzenia oraz analizowania informacji ilościowych i jakościowych w celu odpowiedzi na pytania: „Co, kiedy i jak zostało zrobione?”. Pozwala uchwycić różnice pomiędzy założeniami planu strategicznego a ich faktycznym wykonaniem.

Monitoring skupia się na dwóch zasadniczych obszarach: 1) rzeczowym (merytorycznym) – dotyczy postępu w realizacji zaplanowanych działań pod względem terminowości wykonania oraz osiągniętych efektów; oraz 2) finansowym – obejmuje zarządzanie środkami przyznanymi na realizację poszczególnych działań/projektów, zwłaszcza pod kątem efektywności wydatków.

Monitoring jest podstawą dla sprawozdawczości (raportowania), zarządzania zmianą oraz ewaluacji. Dane zebrane w trakcie procesu monitorowania są analizowane, a następnie opracowywane w formie sprawozdań na potrzeby wewnętrzne oraz raportów prezentowanych opinii publicznej. Wypracowane wnioski i rekomendacje wspomagają proces decyzyjny oraz zarządzanie informacjami, ułatwiając znajdowanie rozwiązań w sytuacjach, kiedy zostaną zidentyfikowane odchylenia od pierwotnych założeń. Ponadto monitoring

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

uzupełniony okresową ewaluacją (wewnętrzną, tzw. samoewaluacją, lub zewnętrzną zleconą niezależnemu podmiotowi) może stać się źródłem cennych wskazówek dla działań korygujących i usprawniających, a także nowelizacji (aktualizacji) przyjętych planów¹³.

W myśl art. 16b ustawy o pomocy społecznej, strategia rozwiązywania problemów społecznych zawiera wskaźniki realizacji działań będące przedmiotem okresowego monitoringu. Odnoszą się one do kierunków niezbędnych działań, które zostały przyporządkowane poszczególnym priorytetom i wskazane każdorazowo przy każdym z nich. Jednakże, zgodnie z przyjętą metodyką prac nad dokumentem na tym poziomie planowania, jako kluczowy określono monitoring zmiany społecznej – a zatem wskaźniki koncentrują się na wynikach, tzn. rezultatach podejmowanych działań w odniesieniu do grup docelowych. Ponadto, żeby pokazać szerszy kontekst wdrażania Strategii, zakłada się również monitorowanie sytuacji społecznej i gospodarczej gminy w oparciu o „wskaźniki oddziaływania”, które bazują na statystyce publicznej. Ich walorem jest wysoki stopień precyzyjności, obiektywności oraz porównywalności danych kolejnych w latach.

Wskaźniki realizacji działań

CEL NADRZĘDNY	
Wzmocnienie potencjału osób, rodzin oraz społeczności lokalnych zamieszkujących Gminę Susz oraz zwiększenie ich dostępu do usług społecznych.	
1.	Liczba ludności faktycznie zamieszkałej w gminie.
2.	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym oraz ich odsetek w ogólnej liczbie ludności w gminie (w %).
3.	Przyrost naturalny.
4.	Saldo migracji na pobyt stały.
5.	Liczba pracujących.
6.	Liczba bezrobotnych i ich odsetek w liczbie ludności gminy w wieku produkcyjnym.
8.	Liczba podmiotów gospodarki narodowej na terenie gminy (wg REGON).
10.	Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oraz w przeliczeniu na 1 osobę (w m ²).
12.	Liczba mieszkańców korzystających z pomocy społecznej, w tym długotrwale: liczba osób, którym przyznano świadczenie; liczba rodzin; liczba osób w rodzinach – w podziale na powody udzielania pomocy.
CEL SZCZEGÓŁOWY 1.	
1.	Liczba zrealizowanych programów i kampanii edukacyjnych.
2.	Liczba osób starszych biorących udział w działaniach aktywizujących i integrujących.
3.	Liczba osób niepełnosprawnych biorących udział w działaniach aktywizujących i integrujących.
4.	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych oraz innych form wsparcia (asystenci, opiekunowie medyczni, teleopieka).
5.	Liczba instytucjonalnych form wsparcia (liczba miejsc/liczba korzystających).

¹³ Więcej na ten temat można znaleźć np. w publikacji *Monitoring na potrzeby wdrażania projektu*, aut. A. Zajączkowskiej, Stowarzyszenie BORIS, Warszawa 2008.

6.	Liczba przedsięwzięć służących zwiększeniu dostępności przestrzeni publicznej.
CEL SZCZEGÓŁOWY 2.	
1.	Liczba zorganizowanych form edukacji w zakresie kompetencji rodzicielskich i świadomego rodzicielstwa.
2.	Liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego.
3.	Liczba rodzin objętych pracą socjalną, w tym wyłącznie pracą socjalną.
4.	Liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny.
5.	Liczba rodzin wspierających i grup samopomocowych dla rodzin.
6.	Liczba dzieci i młodzieży biorącej udział w zajęciach pozalekcyjnych i pozaszkolnych.
CEL SZCZEGÓŁOWY 3.	
1.	Liczba kampanii społecznych oraz działań edukacyjnych i informacyjnych.
2.	Liczba programów profilaktyczno-edukacyjnych w zakresie dysfunkcji społecznych.
3.	Liczba osób i rodzin, korzystających z pomocy społecznej z powodu uzależnień i przemocy w rodzinie.
4.	Liczba nowozałożonych procedur „Niebieskie Karty”
5.	Liczba sprawców przemocy w rodzinie biorących udział w programach korekcyjno-edukacyjnych.
CEL SZCZEGÓŁOWY 4.	
1.	Liczba działań edukacyjnych służących rozwijaniu kapitału życiowego mieszkańców.
2.	Liczba przedsięwzięć w zakresie zdrowia i ekologii.
3.	Liczba osób bezrobotnych objętą aktywizacją zawodową w ramach PUP.
4.	Liczba funkcjonujących w gminie punktów opieki nad dziećmi (przedszkola, żłobki, kluby dziecięce, opiekunowie dzienni).
5.	Liczba zorganizowanych zbiórek dla najuboższych.
6.	Liczba mieszkań chronionych w gminie.
CEL SZCZEGÓŁOWY 5.	
1.	Liczba działań edukacyjnych.
2.	Liczba organizacji pozarządowych realizujących zadania publiczne/wartość dotacji.
3.	Liczba przeprowadzonych konsultacji społecznych/liczba uczestników.

Katalog wskaźników realizacji Strategii ma charakter otwarty. Jeżeli w procesie jej monitorowania zostanie zidentyfikowana potrzeba rozszerzenia zakresu lub przeformułowania wybranych wskaźników, możliwe jest wprowadzenie zmian bez konieczności aktualizacji całego dokumentu. Monitoring Strategii będzie prowadzony w okresach dwuletnich – za każde zakończone dwa lata kalendarzowe. Zebrane dane powinny być analizowane, a następnie opracowywane w formie raportów z monitoringu Strategii, służących potrzebom wewnętrznym.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Błotkowski

9. Źródła finansowania

Z uwagi na szeroki i różnorodny katalog działań planowanych do realizacji w ramach Strategii należy w głównych źródłach jej finansowania uwzględnić środki pochodzące z różnych źródeł, w tym dostępne nie tylko dla gmin, ale także innych podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii.

Jako główne źródło finansowania należy wskazać budżet gminy. W świetle art. 7 *Ustawy o samorządzie gminnym* do zadań własnych gminy należy zaspokajanie potrzeb zbiorowych wspólnoty, w tym m.in. w sprawach ochrony zdrowia, pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, gminnego budownictwa mieszkaniowego, edukacji publicznej, kultury, polityki prorodzinnej, bezpieczeństwa obywateli czy współpracy ze społecznościami lokalnymi. Zadania te wykonywane są przez jednostki organizacyjne i pomocnicze gminy jako ich zadania statutowe, stanowiąc jednocześnie urzeczywistnienie założeń Strategii, w takim zakresie, w jakim zostało to zaplanowane. Pewien zakres działań jest ponadto możliwy do realizacji komplementarnie lub nawet wspólnie przez Samorząd Gminy, Powiatu Iławskiego, Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz inne jednostki – na podstawie zawieranych pomiędzy nimi porozumień.

Część środków na realizację zadań w zakresie lokalnej polityki społecznej będzie ponadto pochodzić z budżetu państwa. Chodzi zarówno o transfery w postaci subwencji ogólnej jak i dotacji celowych, z których część trzeba będzie pozyskać startując w konkursach. W tej kategorii mieszczą się bowiem programy rządowe oraz programy ministerstw. Należy tu jednak wskazać, że część programów zakończyła się w 2020 roku i obecnie trwają prace nad przygotowaniem założeń i warunków realizacyjnych kolejnych, które będą obowiązywać od 2021 roku. Z tego względu, w ramach finansowych Strategii można określić jedynie część programów, takich jak: Program Ośłonowy „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” oraz Program asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej. Ponadto od 2019 roku jednym ze źródeł finansowania działań na rzecz wsparcia społecznego, zawodowego i zdrowotnego osób niepełnosprawnych jest Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych, będący państwowym funduszem celowym, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego. W jego ramach są realizowane programy takie jak „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”, „Opieka wytchnieniowa”, „Centra opiekuńczo-mieszkalne” oraz „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”.

Istotne źródło finansowania będą stanowiły także środki z Funduszy Europejskich w perspektywie 2021-2027, dostępne na szczeblu krajowym i regionalnym, w tym szczególnie w obszarze włączenia społecznego, rynku pracy czy edukacji. Uruchomienie pierwszych konkursów może nastąpić prawdopodobnie w 2022 roku, wtedy też będzie znany już ostateczny kształt regionalnego programu operacyjnego.

Z uwagi na to, że Strategia zakłada aktywny udział społeczności lokalnych i organizacji pozarządowych, a także partnerstwa służące efektywniejszej realizacji polityki społecznej, ważnym źródłem finansowania będą dotacje i granty dostępne dla trzeciego sektora. Wśród nich są programy rządowe i ministerialne, a także programy Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, takie jak: Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO, Rządowy Program Wsparcia Rozwoju Organizacji Harcerskich i Skautowych ROHiS, a także Korpus Solidarności – Program Wspierania i Rozwoju Wolontariatu Długoterminowego na lata 2018-2030. Ważne są również środki prywatne pochodzące z fundacji, zakładanych przez firmy, instytucji finansowe lub osoby

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Błonski

prywatne; pieniądze od sponsorów, środki z 1% dla organizacji pożytku publicznego, darowizny, zbiórki publiczne i inne.

Określenie bardziej precyzyjnych ram finansowych planowanych kierunków działań nie wydaje się obecnie możliwe ani celowe, szczególnie ze względu na szeroki zakres tematyczny dokumentu, długi okres jego obowiązywania, nie domknięty jeszcze etap programowania środków unijnych na lata 2021-2027 oraz konkursowy charakter większości programów pomocowych, który z punktu widzenia podmiotów realizujących przekłada się na incydentalność wsparcia. Adekwatne do potrzeb kosztorysy będą tworzone w momencie planowania rocznego i aktualizacji budżetu Gminy (w tym planów finansowych jednostek), a także opracowywania programów i projektów uszczegóławiających założenia Strategii.

BURMISTRZ
Krzysztof Pietrzykowski

PRZEWODNICZĄCY RADY
Stanisław Błonski

Wykaz skrótów

Skrót	Nazwa
BDL GUS	Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego
GKRPA	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Społecznych
KPPUiWS	<i>Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Nowy wymiar aktywnej integracji</i>
MGOPS	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Suszu
NIW	Narodowy Instytut Wolności
NK	Niebieskie Karty
OWIES	Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej
OZPS	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Iławie
PES	Podmioty Ekonomii Społecznej
PUP	Powiatowy Urząd Pracy w Iławie
SRKL	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego
WHO	Światowa Organizacja Zdrowia
ZI	Zespół Interdyscyplinarny

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

Spis tabel

Tabela 1. Wybrane dane dotyczące zmian demograficznych w Gminie Susz w latach 2015-2019	13
Tabela 2. Wybrane dane dotyczące zasobów mieszkaniowych w Gminie Susz w latach 2017-2019	17
Tabela 3. Powody przyznawania pomocy społecznej w Gminie Susz w 2019 roku	18
Tabela 4. Wybrane dane dotyczące bezpieczeństwa w Gminie Susz	25
Tabela 5. Wykaz działań Ochotniczej Straży Pożarnej.....	25
Tabela 6. Współczynniki obciążenia demograficznego w Gminie Susz w latach 2015-2019 ..	30
Tabela 7. Osoby zaliczone do stopnia niepełnosprawności prawomocnym orzeczeniem lub wyrokiem sądu według przyczyny niepełnosprawności w 2019 roku	32
Tabela 8. Wybrane typy rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Susz w latach 2017-2019	34

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności Gminy Susz w latach 2011-2019	13
Wykres 2. Ludność Gminy Susz według grup wiekowych (31.12.2019).....	14
Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Susz według wielkości (31.12.2019) .	15
Wykres 4. Stopa bezrobocia w kraju, województwie i powiecie iławskim w latach 2015-2019 (w %).....	16
Wykres 5. Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej w latach 2017-2019	17
Wykres 6. Struktura mieszkańców według ekonomicznych grup wieku w latach 2015 i 2019	29
Wykres 7. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w latach 2017-2019.....	32
Wykres 8. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2017-2019.....	33
Wykres 9. Liczba rodzin, korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2017-2019.....	34
Wykres 10. Liczba rodzin, korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa w latach 2017-2019	34
Wykres 11. Liczba rodzin, korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w latach 2017-2019	37
Wykres 12. Rodziny korzystające z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia w latach 2017-2019	38
Wykres 13. Rodziny korzystające ze wsparcia z powodu alkoholizmu w latach 2017-2019...	39

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Blonkowski

